

ПЕТНАДЕСЕТО ЗАСЕДАНИЕ

София, вторник, 7 август 1990 г.

(Открито в 15.00 часа)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Уважаеми народни представители! В залата присъствуват 364 души. Отсъствуват на този етап 36 души. Смятаме, че е излишно да четем имена. Това искам да обявя, че можем да започнем работа.

Откривам петнадесетото заседание на Великото Народно събрание.

Вие сте получили дневния ред. Преди да пристъпим към неговото гласуване, без разисквания, бих искал да ви съобщя, че по тази точка, която фигурираше в дневния ред - за изслушване на Тодор Живков, както знаете по моя инициатива и по-специално по инициатива на Бюрото беше уточнена процедурата. След това в хода на дебатите бяха внесени необходимите уточнения. Всичко това вече е подготвено. Имали сме няколко срещи, уточняваме последни подробности по този въпрос с представители на парламентарните групи. Допускам, че ще можем (имаме предвидена днес нова среща в 18.00 часа), да изпълним и последния пункт - предварителните въпроси, за да можем да оформим този въпрос и да го подготвим за вмъкване в дневния ред. Това ще стане вероятно в едни от първите дни.

Дневният ред, както знаете, предвижда:

1. Отчет за работата на правителството.
2. Приемане оставката на правителството.
3. Предложение за възлагане на досегашното правителство да продължи да изпълнява функциите си до избора на нов Министерски съвет.

Моля, които са съгласни с този дневен ред, да гласуват. Против? - Един. Въздържали се? - Трима. Дневният ред се приема.

Има думата народният представител Илко Ескенази, за да се изкаже по дневния ред.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Имам следното предложение за включване на точка в дневния ред. Предполагам, че времето ще ни стигне, тъй като вероятно дебатите по отчета на правителството ще бъдат предвидени за следващите дни.

Обръщам внимание на тези, които може би са забравили, че преди две седмици парламентарният Съюз на демократичните сили внесе проект за декларация, който да бъде приет от Великото Народно събрание, относно

2 VII Велико Народно събрание

партийните имущества. Този проект вече повече от 10 дни след като беше разпространен, не е внесен за обсъждане като точка от дневния ред.

Искам да подчертая, че тази декларация, като проект, изразява едно конструктивно виждане на Съюза на демократичните сили за работата на временната комисия по държавните имущества и имущества на обществените организации. Тоест, не става дума за една обикновена политическа декларация, а за една конкретна стъпка, чрез която ще се обезпечи необходимата информация, на базата на която да започне работа тази временна комисия.

Аз откровено казано съм озадачен от това, че проектът за тази декларация, след като беше разпространен, вече 10 дни не попада в дневния ред. Мисля, че няма пречки днес той да бъде обсъден, а ако мнозинството от народните представители вече са го забравили (впрочем и аз като че ли голяма част от декларацията съм забравил), нищо не пречи най-късно утре да бъде включена в дневния ред.

Искам да обърна внимание на евентуално процедурно възражение, че такава декларация трябва да мине през комисия на Великото Народно събрание. Дълбоко съм убеден, че не съществува такава процедура, тъй като става дума за проект за декларация, който се внася от една парламентарна група, съответно от парламентарния Съюз на демократичните сили. Тоест, не става дума за законодателен акт или за декларация, която е постъпила от някаква организация извън Великото Народно събрание. Това е моето предложение.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Мисля, че може да преминем към разглеждане на точка първа от дневния ред...

СОЛОМОН ПАСИ: Поисках думата да отправя питане към правителството!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не мога да Ви дам думата да отправите предварително питане, след като сме гласували дневния ред. След като чуете отчета, ще Ви дам думата.

Както виждате залата е свободна от външни посетители. Десетте минути, определени за журналистите и фотографите изтекоха. Моля да напуснете залата.

Преди да дам думата на г-н Андрей Луканов, бих искал да отбележа, че с обсъждането на отчета се изпълнява още едно изискване на чл.102, ал.2 от Конституцията на Народна република България, който предвижда ежегодно отчитане на Министерския съвет пред Народното събрание.

Има думата министър-председателят Андрей Луканов.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Макар че това се предвижда по точка 2, тъй като дългоочакваният ден дойде, аз бързам да връча на председателя на Великото Народно събрание оставката на правителството. *(Връчва оставката на председателя на Великото Народно събрание)*

Уважаеми народни представители,

С настоящия доклад правителството се отчита пред вас за работата си през своя мандат, започнал на 8 февруари 1990 година. Този мандат беше кратък по време. Той съвпадна обаче с един от най-динамичните периоди в българската история. По същество ние можехме да действваме пълноценно като правителство в рамките на 4-5 месеца - до периода на изборите за Велико Народно събрание и до свикването му на 10 юни т.г. От тогава и понастоящем Министерският съвет фактически изпълнява функциите на преходно правителство.

Ще се постарая, без да ви отегчавам с излишни подробности, да отчета пред вас онова, което правителството успя да извърши през тези 4-5 месеца в съответствие със своята програмна декларация от 8 февруари и утвърдената от Деветото Народно събрание на 29 март Програма за излизане от стопанската криза и разгръщане на икономическата реформа. Тези документи са на ваше разположение.

Не бих искал да се занимавам в настоящия отчет с анализ на социално-икономическото развитие на страната извън рамките на периода, обхващащ мандата на правителството. Такъв обобщен анализ се съдържа в доклада, който изнесох пред XVI сесия на Деветото Народно събрание на 29 март т.г. и който също ви е предоставен.

За да улесним подготовката на народните представители за обсъждане отчета на правителството, освен посочените материали ние вече предоставихме чрез председателството в писмен вид някои данни по актуални аспекти на социално-икономическото ни развитие както за първото полугодие на тази година, така и за последните години.

В Програмната декларация на правителството от 8 февруари 1990 г. бяха очертани основните направления на неговата работа. В тази декларация между другото беше казано, че "...правителството няма намерение да поема пред вас и пред цялата общественост илюзорни обещания. Даваме си сметка за сложността на проблемите и за времето, което е необходимо за преодоляване на кризата в нашето общество".

Ще спра вниманието ви на извършеното от правителството в очертаните от декларацията от 8 февруари 1990 г. приоритетни направления.

1. ЗА ДЕЙНОСТТА НА ПРАВИТЕЛСТВОТО В СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА СФЕРА.

1. Общо състояние на икономиката.

Правителството получи своя мандат и започна работа в условията на задълбочаваща се икономическа криза и засилващо се социално-политическо напрежение.

• Както показваха почти всички оценки, в т.ч. и нашите собствени анализи, на икономиката предстоеше движение към дъното на кризата.

В програмата си, приета от Народното събрание на 29 март т.г. правителството даде лаконична, но ясна и точна характеристика на икономическата криза у нас. Впрочем ние не претендираме за еднолично авторство. Тази оценка на кризата отразява становището на експертите на всички основни политически сили, които участваха в Националната кръгла маса. Позволявам си да я цитирам пред вас.

"Българската икономика е в състояние на дълбока криза. Тази криза не може да се обясни само с грешките на отделни личности и институции. Основната причина за кризата е командно-административната система на управление на икономиката, сътворена в условията на тоталитаризма. Главни форми на проявление на икономическата криза са общата дебалансираност на икономиката, спадането на производството, прекомерното увеличаване на външния дълг, разстроеният потребителски пазар, дефицитът в държавния бюджет, растящите финансови трудности на стопанските организации, засилващият се инфлационен натиск и нарастващата отчужденост в обществото."

Днес не би могло да се добави нещо съществено към тази оценка.

Преходът към пазарна икономика, както и въвеждането в действие на неотложните икономически мерки от програмата на правителството за излизане от стопанската криза през полугодieto се осъществяваха в екстремални условия.

Сред многото негативни фактори, които определят остротата на кризата, бих посочил на първо място равнището на валутния дълг и произтичащите от това тежки отражения върху целокупния стопански живот на страната.

Оценяван макроикономически, този дълг отразява общата дълбока небалансираност на икономическото развитие особено през последните десетина години натрупаните и придобили в много отношения критична

острота структурни неравновесия и напрежения. Икономиката твърде интензивно увеличаваше своята валутоемкост без съответно развитие на възможностите за заработване на конвертируема валута. Този дълг е резултат и на привличането на значителни външни ресурси за реализиране на скъпоструващи инвестиционни проекти с недоказана ефективност и експортни възможности, за поддържане на показни темпове, без това да води до създаване на ефективен експортен потенциал към пазарите с конвертируема валута, както и на линията за осигуряване на относителна социално-политическа стабилност на режима чрез поддържане на потребление на основните социални групи, превишаващо икономическите възможности на страната.

Следователно размерът на външния дълг синтезира в себе си отрицателното въздействие на всички възпроизводствени фактори при провежданата структурна, технологична и експортна политика в рамките на общия командно-административен, неосталинистски модел на развитие и управление на икономиката. Страната се оказва фактически не пред, а в реален дългов капан.

Това доведе до преустановяване на плащанията по дълга от Българската външнотърговска банка.

Кои са основните характеристики на развитието на икономиката през шестте месеца?

Произведената продукция (без селскостопанските организации) в съпоставими цени спадна с 9,3 на сто при разчетено за годината намаление с около 5 на сто.

Силно е влошаването на качествените показатели. Например балансовата печалба за полугодieto е с 500 млн.лв. по-малко от същия период на 1989 година.

Чистата продукция по текущи цени нараства с 2,6 на сто при намаление на числеността на персонала с 4,9 на сто. Крайно неблагоприятно е обаче разпределението на чистата продукция, защото начислената работна заплата за полугодieto нараства с 13,5 на сто. В резултат на това при нарастване на обществената производителност на труда с 5 на сто средната работна заплата расте с 19,4 на сто или 4 пъти повече. Това е икономически лукс, който не могат да си позволят дори най-напредналите държави.

2. Положението на вътрешния пазар

Състоянието на вътрешния пазар за потребителски стоки и услуги през първото полугодие се характеризира с растящ дефицит, който обхваща всички стоки от първа необходимост.

За да се преодолеят поне частично някои остри дефицити, беше осигурен значителен внос на захар, слънчогледово семе, детски храни и други срещу конвертируема валута. В резултат на бартерни и други обменни операции бяха внесени перилни препарати, лимони, маслини, битова техника. Използваха се определени количества от държавния резерв. Взети бяха и други мерки, за да се облекчи положението на пазара, причинено от съкращаването на производството.

Нашата цел беше при тези условия да не допуснем значително намаляване на реалното потребление. Като отчитаме предварителните оценки за повишаването на цените през този период, смятаме, че намалението на физическия обем на стокооборота е с 4-5 на сто.

Какви са причините за тежкото положение на пазара?

Внимателният анализ потвърждава, че еднозначен и лесен отговор на този въпрос не може да се даде. Причините са много, при това както от вътрешен, така и от външен характер. Най-важните между тях са:

Първо. Намаленото производство. Само за стоковата продукция в промишлеността спадането е 3,1 млрд. лв. спрямо първото полугодие на миналата година или с 11 на сто (при разчетено намаление по програмата за годината с 5,8 на сто). Очерталата се тенденция на спадане на производството придобива траен характер.

Основна причина за намаляване на производството през полугодиято бе недостигът на жизнено важни за нас суровини, материали и енергоносители, главно поради ограничения им внос. Става дума преди всичко за рязко спадане на вноса от традиционни наши партньори като СССР и другите източноевропейски страни на петрол, метали, химикали, дървесина, естествени и химически влакна и т.н. Само по тази причина през първото полугодие не беше произведена продукция за 1,6 млрд. лева. Значителен е обемът на непроизведената продукция и поради неполучени кооперирани изделия (308 млн. лв.), аварии (90 млн. лв.), закриване на нерентабилни производства (58 млн. лв.) и т.н. Крайно неблагоприятно въздействие върху мащабите на производството и върху нормалния ритъм на икономическия организъм оказаха многобройните стачки, особено през първото тримесечие и повсеместното влошаване на трудовата и обществената дисциплина.

Второ. Нарушеното съотношение между платежоспособното търсене и предлаганите стоки и услуги.

При намаление на производството с 9,3 на сто паричните доходи на населението (без задължителните и доброволни плащания) през първото полугодие на тази година нарастват с 10,8 на сто. Това изостря неравновесието

и създава условия за разрушаване на самия пазар. Провежданата от правителството политика на ограничаване на доходите не беше приложена с необходимата твърдост и не даде преследвания резултат.

Трето. Намаленият внос на потребителски стоки.

Друга причина за влошеното състояние на пазара е намаленият внос на стоки за потребление. Намаляха значително възможностите за осигуряване на валута и осъществяване на търговия със страните от Източна Европа, особено със Съветския съюз. Освен това част от оскъдната конвертируема валута бе изразходвана за нетрадиционен внос на стоки като олио, слънчогледово семе и захар за сметка на други стоки, необходими за разнообразяване на асортимента.

Нарушаването на пазарното равновесие придобива такава острота, че сме заплашени от фактическото разпадане на пазара. За това съдействуват и някои допълнителни фактори.

Поради създадената психоза за предстоящи повишения на цените, свързани с прехода към пазарно стопанство, и опасенията от нередовно снабдяване част от населението продължава да се презапасява, като изкупува в големи количества всичко, което се пусне на пазара, независимо от потребностите, а друга част остава с незадоволени основни потребности.

Дефицитът на стоки на официалния пазар създава предпоставки за разширяване на черния пазар и за засилване пропеса на т.нар. "доларизация" на икономиката. Стана практика да се отклоняват стоки за спекулативна препродажба въпреки полаганите усилия от различните контролни органи. Това накърнява интересите на голяма част от населението, води до натрупване на спекулативни доходи и допълнително подхранва инфлационния натиск.

Значително напрежение на пазара създават туристите-търговци, които се занимават с презгранична спекула. Също такива проблеми ни създават и част от нашите граждани, пътуващи за чужбина. Митническият контрол засега се оказва недостатъчно ефективен.

При това положение Министерският съвет прие специално решение за борба със спекулата и други форми на незаконна търговия. Трябва да се подчертае, че такъв вид борба в условията на силно изразено пазарно неравновесие поначало е трудна. Но тя се усложнява допълнително от сегашната обществено-политическа конюнктура и спадналото равнище на гражданска дисциплина и морал. Съзнавайки, че трайното решение на тези проблеми не може да бъде постигнато главно с административни средства, че то ще дойде само в резултат на последователното провеждане на принципите на стопанската реформа и въвеждането на пазарна икономика, ние все пак ще

трябва да засилваме на този етап неизбежните и позволените от закона административно-наказателни действия. Мисля, че ефективността на тези действия може да се повиши значително, ако в борбата със спекулата и другите деформации в сферата на търговията и услугите се включат по-активно гражданите и по-специално съюзите за защита на потребителите, синдикатите и други обществени организации.

Бих искал да отбележа също, че в последно време обществеността все по-настойчиво поставя въпроса за въвеждане на купони за някои основни дефицитни хранителни стоки. Досега правителството не възприемаше този подход, тъй като намира, че той противоречи на общата логика на стопанската реформа. Предлагам в комисиите на Великото Народно събрание да се направи допълнителна преценка, като се обсъдят възможни варианти за гарантиране и регулиране потреблението на строго ограничен кръг хранителни стоки, докато съществуват условия за спекула и презапасяване.

3. Финансовото състояние на страната

Бюджетът за 1990 г. беше съставен, без да разполагаме (за първи път от около 40 години) с държавен план, утвърждаван от Народното събрание. При неговото разработване бяха положени сериозни усилия за ограничаване на бюджетните разходи. Но и тук възможностите ни за по-радикални промени в преразпределителните функции на бюджета не бяха големи поради това, че се наложи той да бъде приет преди да се уточнят основните насоки на стопанската реформа. Бюджетът беше съставен на основата на старата ценова, данъчна, лихвена, митническа и валутна система. Не можеше да не се държи сметка за наличието на огромни дотации, на силно централизирана система за социално осигуряване, претовареност с финансиране на многобройни социални програми, а също и за приетите през 1989 г. решения за увеличаване на заплатите на лекарите и учителите и за повишаване на някои изкушни цени на селскостопанска продукция. Отражиха се и нарастващата нестабилност в икономическите отношения с нашите партньори от СИВ, както и споменатите вече трудности във валутната област.

И въпреки това бяха направени първите крачки: ограничаване на дотациите, на финансираните от бюджета капитални вложения, на разходите за управление. Ликвидирани бяха субсидиите за политическите партии и обществените организации. Същевременно бяха запазени и дори увеличени бюджетните средства за здравеопазване, образование, наука, социално осигуряване.

Неблагоприятните процеси в материалното производство се отразиха и върху финансовото състояние на страната. През първото полугодие е постигнато 41,1 на сто изпълнение на годишните приходи на републиканския бюджет, а по разходите - 44,1 на сто.

Общият размер на дефицита на държавния бюджет за полугодieto е 475 млн. лв. при определен със закона максимален размер 1200 млн. лв. за 1990 година. Оценката за състоянието на държавния бюджет през второто полугодие и по-специално на очаквания дефицит следва да се прави в зависимост от по-нататъшния ход на стопанската реформа. Забавянето на реформата може да увеличи дефицита значително над утвърдения от Народното събрание таван. Това налага едновременно с решенията, свързани с по-нататъшното разгръщане на реформата, Великото Народно събрание да приеме и налагащите се изменения в бюджета за тази година.

По оперативни банкови данни общата парична маса в страната към края на първото полугодие на 1990 г., изчислена по методиката на Международния валутен фонд, възлиза на 44 370 млн. лв. и е нараснала с 1,7 на сто в сравнение с края на миналата година. Ако се приспадне нарастването, обусловено само от девалвацията на лева, резултат от въвеждането на основния валутен курс от 3 лв. за 1 щатски долар, паричната маса фактически е намаляла. За същия период паричният агрегат, обхващащ "горещите пари", т.е. наличните пари във външните банки и остатъците по разплащателни и текущи сметки, е на равнището на началото на годината и е в размер на 20 250 млн. лева.

Българската народна банка е утвърдила нормативи и регулатори, чрез които се цели да се ограничат кредитите в народното стопанство, а по този начин косвено и емисията на паричните средства.

През февруари тази година правителството официално представи кандидатурата на нашата страна за приемане в Международния валутен фонд и Международната банка за възстановяване и развитие (Световната банка). В съответствие с това през последните четири месеца редица делегации на тези две най-крупни световни финансови организации посетиха България. По време на посещенията експертите на Международния валутен фонд и на Световната банка се запознаха подробно с икономическото и финансовото положение у нас и на тази основа в момента подготвят съответни доклади до ръководните органи на двете финансови организации. Едновременно с това делегациите извършиха и проучвания за необходимата финансова и техническа помощ за нашата страна.

При спазване на нормалната процедура би могло да се очаква, че още в края на септември на годишните събрания на Международния валутен фонд и на Световната банка нашата страна ще бъде приета за техен член.

4. Външноикономически отношения и състояние на платежния баланс

В областта на външноикономическите връзки ние преживяваме сега безпрецедентен за нашата следвоенна история процес на болезнено пренагаждане към една коренно променила се обстановка. При това процесът се развива толкова бързо, че последиците от него изпреварват възможностите на нашата икономика и общество за съответна адаптация. Става дума за съчетания ефект на назряващата от няколко години криза в обслужването на външния дълг на страната в конвертируема валута и дълбоките сътресения, които преживява днес системата на сътрудничество в рамките на СИВ. Тези сътресения особено силно засягат нашата икономика поради твърде високия дял на стокообмена със страните - членки на СИВ в общия ни стокообмен.

През периода януари-юни ние почувствувахме първите последици от тази нова и неблагоприятна за нас външноикономическа обстановка. За съжаление няма основание да очакваме тя да се промени в благоприятна насока в близко бъдеще. Адаптацията, която ни предстои в тази област, е може би най-голямото предизвикателство, с което ще трябва да се справим като икономика и като общество през следващите няколко години.

През първото полугодие на тази година нараснаха задълженията ни към страните - членки на СИВ. От общ актив в края на 1989 г. 490 млн. преводни рубли към 30 юни 1990 г. общият пасив е вече 116 млн. преводни рубли. Тази тенденция е още по-обезпокояваща, като се има предвид отсъствието на многостранност в разплащанията между източноевропейските страни.

Наред с чувствителното изоставане в изпълнението на нашите ангажменти по износа значителна роля за формирането на големи пасивни салда с някои страни изиграха спекулативните операции, свързани с конвертирането на преводни рубли в западна валута, осъществени както от фирми, така и от частни лица.

Особено внимание следва да се отдели на търговските ни взаимоотношения със СССР. През първото полугодие са реализирани постъпления от износ в размер на 2383 млн. преводни рубли при постигнато за същия период на 1989 г. 3285 млн. рубли или с около 900 млн. рубли по-малко. Естествено тук следва да се държи сметка за предвиденото общо намаление на нашия износ за СССР през 1990 г. с 1300 млн. рубли съгласно подписаните протоколи.

Както вече отбелязах, през последните месеци настъпиха допълнителни затруднения в изпълнението на традиционните доставки на някои основни суровини от Съветския съюз. Става дума преди всичко за нефта, горивата, металите, памука. Само за нефта изоставането е с около 700 хил. тона, а за металите - с 500 хил. тона. Предстоят разговори със съветските партньори на правителствено равнище с цел да смекчим до максимум последиците от настъпилите затруднения за материалното снабдяване на нашата икономика. От тази гледна точка трябва да имаме предвид, че по нашия износ за Съветския съюз все още не са контракувани стоки за близо 700 млн. рубли, в т.ч. суровини, материали, потребителски стоки за 380 млн. рубли.

Най-острият проблем, с който правителството се сблъска от началото на своя мандат, беше този за плащанията в конвертируема валута.

Известно е, че 1989 г. приключи с отрицателно салдо от 1326 млн. щатски долара, в резултат на което общият дълг на страната нарасна на 10 650 млн. щатски долара в края на годината.

Не смятам за необходимо да разглеждам подробно историята на този въпрос, като имам предвид информацията, която изнесе пред вас министърът на финансите, и допълнителните данни, с които разполагате.

Бих искал само да подчертая още веднъж, че в конкретната обстановка няхаме друга алтернатива освен временно прекратяване на плащанията по дълга и започване на разговори с нашите кредитори. Ако правителството може да бъде критикувано за нещо, то е за това, че не направи тази стъпка по-рано. Това би ни дало възможност да запазим по-голяма част от нашите валутни резерви. Все пак ние бяхме длъжни да изчерпим всички възможности за друго решение, преди да прибегнем към тази трудна стъпка.

След прекратяването на плащанията бяха предприети паралелни усилия по линия на правителството и на Българската външнотърговска банка за постигане на приемливо за нас и за нашите партньори решение.

Договорено бе разсрочване на задълженията към частните банки до края на септември, като междувременно продължават разговорите за постигане на цялостно и дългосрочно споразумение. Би трябвало да се очаква, че с присъединяването на нашата страна към Международния валутен фонд тези преговори ще приключат успешно.

Разбира се, трайното решение на този въпрос за нас се състои не само и не толкова в разсрочването на задълженията, а в нашата способност да увеличим и то рязко постъпленията в конвертируема валута и да ограничим с икономически средства валутните разходи. Това е смисълът на новия валутен режим, въведен от правителството в съответствие с обявената от него

програма с известното Постановление N 32 на Министерския съвет. Ние
 * разглеждаме този режим като една от съществениите крачки към създаването на вътрешен валутен пазар, а чрез това и на предпоставки за преминаване към конвертируемост на лева.

Ако говорим за резултатите през първото полугодие, бих отбелязал преди всичко, че пасивното салдо по нашия текущ платежен баланс е подоброено спрямо същия период на миналата година с около 500 милиона долара. Този резултат бе постигнат с цената на значителни ограничения и трудности, които чувствуваме всички. Но ние нямаме друг избор. Трябва да подчертая, че световната финансова общност вече признава и оценява по достойнство резултатите от тези наши усилия. Не се съмняваме, че това ще се отрази благоприятно в по-нататъшните преговори за разсрочване на българския дълг, както и при обсъждането на нашата кандидатура в Международния валутен фонд и в Световната банка.

5. Социална политика

Независимо от изключително сложната икономическа обстановка, ние обявихме в своята програмна декларация, че ще насочим вниманието и ресурсите към най-острите социални проблеми на страната. Правихме всичко възможно, за да спазим този ангажимент.

Първата стъпка към осигуряването на социална защита на гражданите в началния етап на икономическата реформа беше направена със заделянето на повече средства за социалната сфера в сравнение с миналата година. Въпреки бюджетните затруднения разходите за пенсии са увеличени с 341 млн. лв., а средствата за здравеопазване са над 2 млрд. лева, като относителният им дял от националния доход от 4,5 на сто за 1989 г. е увеличен на 7,2 на сто. При съществуващите финансови затруднения приоритет беше даден на работещите с ниски заплати, на пенсионерите, инвалидите, студентите, многодетните и младите семейства, децата, а също и на отстраняването на натрупани от години несправедливости в заплащането на някои категории персонал.

За решаването на тези проблеми бяха разработени и изцяло или частично въведени в действие редица социално-икономически мерки:

- от началото на годината бяха увеличени заплатите на застите в образованието и здравеопазването. Допълнителните разходи на държавния бюджет за тази цел възлизат на 693 млн. лв. годишно, включително с осигурителните вноски. В резултат на това заплатите само в системата на здравеопазването нараснаха с 56 на сто спрямо 1989 година;

- от 1 юли т.г. минималната заплата в страната е установена на 165 лв. месечно. Увеличени са и заплатите на някои категории, заети в нематериалното производство;

- от 1 април т.г. минималният месечен размер на една пенсия е увеличен от 70 лв. за личните и 60 лв. за наследствените пенсии на 100 лева. Това повишение обхваща около 1 милион пенсионери, а заделяните средства за пенсии нарастват с около 170 млн. лева. От началото на годината максималният размер на пенсията е сведен на 500 лева. Това ограничение засегна 1515 лица и има повече социален, отколкото финансов ефект. Годишната икономия на средствата е по-малко от 2 млн. лева.

Междувременно Министерският съвет реши да предложи пред Великото Народно събрание минималният месечен размер на пенсията за трудова дейност да бъде увеличен на 120 лв., като за другите пенсии засега се запази минимумът от 100 лева. Смята се, че това съотношение е социално по-справедливо.

- от 17 април т.г. месечните добавки за деца към заплатите се изплащат до 18-годишна възраст на децата (ако учат) вместо до 16-годишна възраст, както беше досега. За целта се предоставят допълнително около 40 млн. лева годишно;

- от началото на годината действа система за регистриране, пренасочване, преквалификация и социално подпомагане на безработните. В страната вече работят 121 бюра. На лицата, останали без работа, се изплащат обезщетения и помощи в намаляваща прогресия към работната заплата в продължение на 9 месеца, но не по-малко от минималната работна заплата. Сумата на обезщетенията, изплатени до 10 юли т.г. на 9399 души, е 2778 хил. лева. Тъй като има съмнения относно действителния брой на безработните в страната, в момента съвместно със синдикалните организации работим по усъвършенстване на системата за отчитане и анализ на действителното равнище на безработицата;

- от 1 юли т.г. беше разширен обхватът на лицата, ползващи безплатни лекарства. Гражданите с месечен доход от 100 лв. до размера на минималната работна заплата заплащат 25 на сто от стойността на лекарствата. По същия начин се заплащат лекарствата и храните с лечебни свойства за деца от 6- до 14-годишна възраст. Повишени са и нормативите за ползване на месечни помощи за лица с ниски доходи.

Един от основните проблеми, на който отделихме специално внимание, беше трудовата заетост и трудовата реализация на инвалидите. С приетото

постановление от 4 юни 1990 г. се гарантира трудовоправна и социална защита за работещите и желаещите да работят лица с намалена трудоспособност.

Правителството одобри система за следене и отчитане на измененията в жизненото равнище на населението, която отразява доходната диференциация, измененията в издръжката на живота и социалните минимуми по социални категории, измененията в пропорцията "пари - стоки", темпа на инфлацията и други.

Разработена е нова методика и започна широкообхватно наблюдение на цените на дребно, което ще характеризира тяхното изменение и ще служи за база при изчисляване на индексите на потребителските цени. Данните за юни показват повишаване темпа на инфлационните процеси в страната.

В икономическата програма на правителството, утвърдена от Народното събрание на 29 март 1990 г., беше недвусмислено посочено, че ще се провежда политика на либерализация на ценообразуването, с оглед до края на второто полугодие на т.г. около 40 на сто от стокооборота и около 60 на сто от услугите да се извършат по пазарни цени.

В резултат на започналата ценова либерализация по различни причини (силно деформирана ценова система, повсеместна дефицитност, монополизъм на производители и търговци, платежоспособно търсене, превишаващо значително предлагането на стоки и услуги, и т.н.) цените се повишават и това ще води до поскъпване на живота. Като излючим цените на течните горива, за които правителството взе решение под натиска на извънредни обстоятелства, тези повишения на цените се решават от самите производители, които естествено носят отговорност за своите действия. В бъдеще все по-голяма част от ценообразуващите функции ще преминават от държавните органи към производителите и търговците.

Правителството обаче не може да бъде безпристрастен наблюдател на този процес, особено когато се засяга жизненото равнище на милиони хора. В същата програма за излизане от стопанската криза и разгръщане на икономическата реформа беше предвидено да се плащат компенсации при повишения на цените, особено на гражданите с ниски доходи.

През последните месеци бяха проведени редица консултации между правителството, ръководството на Конфедерацията на независимите синдикати в България и ръководството на Съюза на стопанските ръководители. Напоследък към тези консултации се присъедини и Конфедерация на труда "Подкрепа".

Експертите разработиха няколко варианта за индексирание на заплатите, пенсиите, стипендиите, различни видове помощи и доплащания. Вариантите

се различават главно по степента на компенсацията. Всички сме убедени, че хората с ниски заплати и пенсии трябва да бъдат напълно компенсирани. Съществува единомислие и по компенсирането на стипендиите, помощите и доплащанията. Различията са главно в степента на компенсиране на средните и високите доходи.

Ние имаме резерви по степента на компенсиране на средните и особено на високите доходи главно по две причини:

- такава компенсация би вкарала огромна допълнителна маса парични средства, които сами ще се превърнат в източник на нова инфлация и ще допринесат за навлизането на нашата икономика в безкрайната спирала на галопиращата инфлация. Освен това тя ще затрудни силно, а може би ще направи и невъзможно налагашото се структурно и технологично преустройство в икономиката. Както показва опитът на други страни, последствията от такъв тип компенсиране на средните и високите доходи ще бъдат много тежки през следващите няколко години, най-вече за самите трудови хора. При такъв подход, веднъж попаднали в инфлационната спирала, трудно ще можем да се измъкнем от нея;

- такъв тип компенсация на всички категории доходи няма да бъде посрещнат добре и от нашите чуждестранни партньори - преди всичко банките-кредитори, с които водим разговори за разсрочване на валутния дълг, а също и Международният валутен фонд и Световната банка, където предстои през септември т.г. да се обсъжда нашата кандидатура за членство, а след това и за получаване на различни видове кредити. Още сега може да се каже, че ако възприемем такава почти пълна компенсация, едва ли ще можем да разчитаме на разбирането на световната финансова общност, а без нейното сътрудничество излизането ни от кризата е немислимо.

Срещите на експертите ще продължат и ние се надяваме да стигнем до разумно решение през следващите дни. Изплащането на компенсациите, според нас, би следвало да започне най-късно от 1 октомври 1990 г., като се отчете поскъпването на живот след 1 юли тази година.

На широка обществена основа, с участието на синдикатите и фирмите, беше извършена прекатегоризация на труда при пенсиониране на 686 хил. души, заети в металургията, химическата промишленост, машиностроенето, леката промишленост, селското стопанство и други отрасли и дейности. Утвърдени са 6 категории труд за постигане на по-голяма справедливост при пенсионирането на хората. Едновременно с това се предприемат мерки за подобряване условията на труд, което според нас трябва да бъде главно направление в работата.

Подготвя се законопроект за социално осигуряване, с който ще се усъвършенствува и разшири системата на социалното осигуряване. С него ще се приемат и единни принципи и критерии за категоризацията на труда на заетите лица. Едновременно с това бе допълнен Законът за пенсиите, като се предвиди възможност за предсрочно пенсиониране на лица, навършили 52 години за жените и 57 години за мъжете и пълен трудов стаж, при съкращение поради частична или пълна ликвидация, болест или други подобни причини.

Министерският съвет прие проект за изменения в Закона за народно здраве, с които се предвижда разрешаване на частна практика за лекари, стоматолози и фармацевти. Това разширява възможностите за ползване на здравни услуги по желание на гражданите. Проектът предстои да се обсъжда във Великото Народно събрание. Сега се работи усилено по новия Закон за народно здраве и здравно-осигурителната система, като се използва и международна експертиза.

През последните месеци значително бе разширена материалната база на здравеопазването и социалните грижи чрез предоставяне на голям брой обществени сгради, използвани досега за други цели.

Правителството предостави за здравеопазването и социалните грижи през първото полугодие почти 20 млн. долара за доставка на лекарства, материали, апаратура и други. Освен това са осигурени 4,5 млн. долара за субстанции за местно производство на лекарствени средства и 3,0 млн. долара за дейността на кардиологичните центрове в страната. За второто полугодие се осигуряват 20 млн. долара за лекарства и 12 млн. долара за лекарствени препарати и субстанции.

Съгласно жилищната програма за 1990 г. е предвидено да бъдат въведени в експлоатация 61 000 жилища. Инвеститори на 85 на сто от предвидените за строеж жилища са общинските народни съвети.

За първото полугодие на годината са изградени и въведени малко повече от 8000 жилища или 13 на сто от годишната програма. В случая не става дума за недостиг на средства, а преди всичко за една порочна и безперспективна политика в областта на жилищното строителство и разпределението на жилищата. Ние смятаме, че сегашната система, при която отговорността за осигуряване на жилищните нужди на гражданите е поета почти изцяло от общинските народни съвети, трябва да бъде заменена с принципно нов подход, който да отстрани многобройните пречки пред индивидуалната и груповата инициатива в областта на жилищното строителство. Държавата би следвало да носи отговорност само за изграждане на жилища, които да се предоставят на семейства, нуждаещи се от социална защита. Би трябвало да се върнем към

въпросите, свързани със създаването на по-действени кредитни и други улеснения за изграждане на жилища от млади семейства.

6. Икономическа реформа - първите стъпки

Програмата на правителството за излизане от стопанската криза предвижда осъществяване на комплекс от неотложни мерки в рамките на основните принципи на икономическата реформа. Това отразява нашата категорична убеденост, че преходът към социално пазарно стопанство няма разумна алтернатива и че само посредством политиката на икономическа реформа може да се постигне преодоляване на кризата и оздравяване на икономиката.

Какво бе направено за малкото време, с оглед да се даде старт на икономическата реформа?

Първо, с осъществяването на изменения и допълнения в Указ N 56 и Правилника за неговото прилагане, както и с измененията в Конституцията и Закона за собствеността, а също и на други правни актове, бяха създадени равни нормативни условия за развитието на всички форми на собственост, на всички форми на стопанска дейност. Осъществена бе широка дерегулация на стопанската дейност - правителството и министерствата отмениха стотици административно-бюрокрайни ограничения и регламентации, които блокираха инициативността и предприемчивостта и ограничаваха отделни форми на стопанска дейност.

Всичко това създаде обстановка на юридически по-добре защитена свобода на частната стопанска дейност. Законово бе поощрено развитието на дребно частно селскостопанско производство, търговия, услуги и малки частни предприятия. Предостави се право на държавните и общинските фирми да продават чрез търг на кооперации и частни фирми машини, съоръжения, транспортни средства, сгради и други основни средства, както и да предоставят в аренда машини, малки и средни предприятия, временно замразени инвестиционни обекти, хотели, ателиета и други. Премахната беше по-голяма част от ограниченията за частните фирми.

Второ, предприето бе частично либерализиране на цените за някои стоки и услуги, доколкото това бе възможно в условията на все още неразгърнатата се икономическа реформа. Това бе съпроводено с определени мерки за контрол, за да не се допусне развихряне на инфлацията.

Трето, с оглед на ключовото значение на селското стопанство за икономиката, потребителския пазар и увеличаването на експортния потенциал

на страната радикално бяха изменени икономическите условия за развитието на този отрасъл.

Ликвидирана е системата на държавни поръчки. За селскостопанската продукция, с изключение на зърното, месото, млякото, слънчогледа и захарното цвекло, е въведен режим на свободно пазарно формиране на цените. За редица селскостопански продукти са определени минимални (защитни) изкупни цени.

Учредена бе Акционерна банка за земеделски кредит, която ще обслужва главно частните земеделски стопанства. Банката ще предоставя кредити с привилегирован лихвен процент 2,5 на сто, като разликата до нормалния лихвен процент ще се покрива от бюджета. Нормативно е защитена частната изкупувателна дейност.

Трудовокооперативните земеделски стопанства и другите селскостопански организации бяха освободени от издължаване на дълга по кредитите за капитални вложения към 31 декември 1987 г. и по кредита за недостиг на средства за работна заплата за 1988 г., възлизащ на 2,2 млрд. лева.

Всички категории земеделски стопанства могат сами да избират начина на реализация на произведената селскостопанска продукция и при директен износ на собствена продукция в прясно и преработено състояние имат право на 50 на сто от придобитата валута. Данъкът върху печалбата от селскостопанска дейност е намален на 10 на сто при 50 на сто в другите отрасли.

Четвърто, въведен бе единен валутен режим за всички фирми при продажбата и покупката на конвертируема валута с използването на пазарния курс, формиран на валутните търгове.

Пето, подготвена е цялостна реформа на лихвите за кредити и депозити на стопанските организации и на гражданите, която предвижда значително повишаване на средното равнище на лихвите за депозити и кредити.

Някой може да каже, че в областта на икономическата реформа би могло да се направи повече. Навярно е така. Бих искал обаче отново да подчертая нещо, което неведнъж съм казвал - задачата за осъществяване на цялостна и радикална стопанска реформа не е по силите на никое еднопартийно правителство в България. Само правителство, което се ползва с широка парламентарна и обществена подкрепа, може да извърши реформата. Освен това ние се ръководехме от твърдото убеждение, че стопанската реформа не може да се осъществи с постановления и административни мерки, а трябва да стъпи върху солидна законова основа. Затова освен споменатите конкретни стъпки положихме немалко усилия за подготовката на някои основни законопроекти:

Днес на председателя на Великото Народно събрание бяха представени следните проекти на закони, пряко свързани със стопанската реформа: Закон за селскостопанските земи, Закон за продажба и преобразуване на държавни и общински фирми, Закон за защита на конкуренцията, Закон за борсите, Закон за банките и кредитното дело, Закон за Българската национална банка, Закон за изменение и допълнение на Кодекса на труда и Закон за изменение и допълнение на Закона за пенсиите.

В напреднала фаза на разработка са и други стопански законопроекти: Закон за чуждестранните инвестиции, Закон за социалното осигуряване, Закон за сделките с валутни ценности и валутния контрол, Закон за бюджета, Закон за данъците върху доходите и имуществата на физическите лица, Закон за данъка върху печалбата, Закон за данъка върху добавената стойност, Закон за митата, Закон за данъчния контрол, Закон за кооперациите, Закон за търговете, Закон за застраховането и редица други.

Ние не претендираме, че внесените и подготвяните законопроекти са свършени, но се надяваме, че те ще послужат като основа за конструктивна и задълбочена дискусия в постоянните комисии на Великото Народно събрание.

7. Екологична политика

Отчитайки острите екологични проблеми на страната, правителството концентрира усилията и средствата в следните направления:

Първо. Разработване на Програма за неотложни мерки за подобряване на екологичната обстановка.

Програмата има за цел да формулира неотложните задачи, за да се решат някои особено остри проблеми в най-сложните в екологично отношение райони, отрасли и производства.

Усилията са насочени към изпълнение на 134 задачи в районите на Русе, София, Перник, Враца, Димитровград, Разлог, Девня, Плевен, Пловдив, Бургас и др., на Дунав и Черно море, по поречията на Марица, Искър и Янтра, в селското и горското стопанство.

По експертна оценка за осъществяването на тази програма са необходими около 2 млрд. и 600 млн. лв. и около 500 млн. долара за периода до 1995 година. С решение на Министерския съвет проектът на програмата е приет като основа за бъдещата дейност на министерствата, ведомствата, изпълнителните комитети на общинските народни съвети и фирмите.

Освен на заинтересуваните фирми и ведомства проектът е предоставен на политическите партии, движения и организации, в това число на Отечествения съюз, Екогласност и Зелената партия.

Второ. Подготовка на нов Закон за опазване и възпроизводство на природната среда.

Продължава работата по проекта на нов Закон за опазване и възпроизводство на природната среда, който да създаде правна основа за решаване на екологичните проблеми в съответствие с реалностите на общественно-икономическото ни развитие и постиженията на по-напредналите европейски държави в това отношение. Предстои внасяне на законопроекта във Великото Народно събрание.

Трето. Решаване проблемите на районите с усложнена екологична обстановка.

Усилията и ресурсите се съсредоточават за решаването на основните проблеми в 11 района с усложнена екологична обстановка. Формулирани са оперативни решения, които са в процес на изпълнение и са предоставени за обществен контрол.

С решение на Министерския съвет се предоставят крупни суми за екологични обекти в Русе, Девня, Враца, Бургас. От края на 1991 г. се спира оловното производство в комбинат "Д. Благоев" - Пловдив. Същото е решено по принцип и за цинковото производство. Предприети са комплексни мерки за подобряване на екологичната обстановка в района на комбинат "Г. Дамянов" - Средногорие и комбинат "Асарел-Медет" - Панагюрище.

След съответна предварителна подготовка на 4 юли 1990 г. ръководителите на правителствата на България и Румъния подписаха протокол за необходимите практически мерки, които двете страни следва да предприемат за трайно решаване на съществуващите проблеми.

Изпълнението на този протокол е в ход и обществеността е информирана за това. Правителството взе и допълнителни мерки, гарантиращи изпълнението на протокола. Досега за решаване на екологичните проблеми на Русе са инвестирани около 150 млн. лева и след отстраняване на проблемите в Гюргево се надяваме да се стигне до радикална промяна в обстановката.

Правителството и неговите органи през последните месеци вземат дори някои болезнени решения въпреки тежкото икономическо положение. Такива са решенията за Завода за дрожди и за Целулозния завод - Разлог, цеха "Пирозолол" на фирма "Фармация" - Ст.Димитров, оловното производство в Кърджали и Пловдив, Медодобивния завод - Средногорие, "Електрометал" - София, и други.

Едновременно с това със съответни правителствени решения се създават необходимите икономически и финансови условия за отстраняване замърсяването на околната среда.

Засилен е контролът и са в ход практически мерки за отстраняване на редица слабости във фирмата "Редки метали". Предстои разглеждане в правителството на състоянието на някои обекти, прилагачи сярно-кисело извличане на метал, за което ще бъдат взети съответни решения.

В заключителен етап е експертизата по уточняване на характера и мащабите на радиоактивните замърсявания, допуснати през 50-те години в Софийското поле (около селата Яна, Долни и Горни Богров) вследствие експлоатацията на уранодобивния обект в района на Бухово, и се подготвят мерки за ликвидиране на радиоекологичните проблеми в този район.

Като оценява реално сложността на екологичните проблеми и нашите финансови възможности, правителството направи необходимото за максимална концентрация на вътрешните ресурси. Едновременно с това се търсят и други възможности. В напреднала фаза са разговорите с Европейската общност и вече има резултати. Проведени бяха преговори със Световната банка във връзка с финансирането на някои първостепенни проекти за опазване на околната среда у нас. Предстои втори етап от преговорите.

II. ЗА ВЪТРЕШНОПОЛИТИЧЕСКАТА ОБСТАНОВКА

Накратко за вътрешнополитическата обстановка в страната и дейността на правителството за осигуряване на вътрешния ред.

Както сами предполагате, в случая нямам предвид рутинната дейност на изпълнителната власт, една от основните задачи на която е зачитането на правата и свободите на гражданите, гарантирането на общата стабилност на обществото. Работата на нашето правителство през периода, който сега отчитаме, протече в условията на започналия ненасилствен преход от тоталитаризъм към демократично обществено устройство. Затова и непосредствената цел, която си поставихме, беше да съдействуваме за обновяването на обществото както чрез собствени демократични инициативи, така и чрез подкрепа на демократичните инициативи на всички политически сили.

Главните ни усилия бяха насочени към осигуряването на гражданския мир. Наложихме да действуваме в условията на силна възбуда на общественото мнение и на рязка политическа поляризация. В редица случаи обстановката ставаше взривоопасна. Някои упрекваха правителството, че му липсва достатъчна твърдост, други го критикуваха за предполагаеми немерения. Ние заложихме на здравия разум на народа, защото съзнавахме какви непредвидими последици може да предизвика всяко прибрзано действие.

Над всичко поставихме ценностите на гражданския мир. В най-сложните ситуации се стремяхме да проявяваме съдржаност, правехме всичко възможно да не ставаме самите ние причина за ескалация на напрежението. С усилията на всички обществени сили успяхме да преодолеем острите кризисни моменти. Убедени сме, че бъдещото правителство ще продължи тази линия.

В рамките на своите компетенции активно подпомагахме формирането на многопартийна система у нас. Стремяхме се да проявяваме еднакво отношение към политическите сили за създаване на необходимите организационно-технически и материални условия за тяхната дейност още преди да се приемат решенията на Националната кръгла маса и Закона за партиите.

Така, както е прието във всяка цивилизована държава, съдействахме за разгръщане дейността на опозицията, за осигуряване на действителна свобода на печата, за нормална дейност на всички информационни и културни институции. С една дума - за действителен политически плурализъм.

В условията на задълбочаващата се социална нестабилност набелязахме и мерки за борба с криминалната и стопанската престъпност, за гарантиране на сигурността и законните права на всеки гражданин.

Тук особено бих искал да отбележа работата, извършена в системата на Министерството на вътрешните работи. Както е известно, след критична преоценка на миналото, в министерството бяха предприети редица конкретни стъпки за превръщането му в надпартийна държавна институция.

Осъществявайки всички тези промени, ръководството на министерството твърдо отстояваше позицията органите на реда да осъществяват своите функции в условията на гласност и откритост, като се подчиняват на върховенството на закона и действуват под демократичния контрол на парламента.

Сериозни усилия бяха положени и за укрепването на социалния мир. Преди всичко с активното сътрудничество на синдикалните организации успяхме да овладеем стихийния процес да се стачкува заради самата стачка, да се използват стачките като средство за политически натиск.

Искам особено да отбележа Генералното споразумение, сключено между Конфедерацията на независимите синдикати, Съюза на стопанските ръководители и правителството. С подписването на това споразумение се заложи основата на политиката на социално партньорство.

Тази политика е нещо ново, необичайно за нашата обществена практика.

Ние пристъпихме към нейното провеждане, ръководени от убеждението, че по този начин ще дадем възможност на нашето общество да извърви

трудния път към създаването на една социално ориентирана пазарна икономика. В това отношение са обнадеждаващи и контактите, установени с представителите на КТ "Подкрепа", както и тяхното участие в обсъждането на въпроса за индексацията на доходите и подпомагането на социално слабите слоеве на населението.

Като отбелязвам това, ни най-малко не съм склонен да идеализирам нещата. Бъдещото правителство ще бъде подложено на сериозни изпитания. Бидейки едновременно и орган на властта, и работодател по отношение на държавните служители, то ще се пече на двоен огън. Но както вече отбелязах, ние високо ценим контактите със синдикалните организации. Убеден съм, че положителните страни на тези контакти тепърва ще се изявяват.

Изключително важен момент в дейността на правителството беше неговото и на местните органи на властта участие в организирането и провеждането на свободни и демократични парламентарни избори. В декларацията си от 8 февруари 1990 г. обявихме, че в дейността си по подготовката на изборите ще се ръководим от наднартийни интереси и ще направим всичко възможно предизборната кампания и самите избори да се проведат в спокойна и демократична обстановка, при спазване на законния ред.

Правителството изпълни в основни линии този свой ангажимент. С помощта на органите на местната власт, а така също и с активното съдействие на редица граждански организации и сдружения, успяхме да осигурим условия за нормалното протичане на изборите. Това беше една трудна и сложна задача. Имаше слабости, допуснахме и грешки, които коригирахме в движение заедно с Централната изборителна комисия.

Без да надценяваме приноса си, който се свеждаше до организационно-техническото осигуряване на изборите, като цяло не може да не ни радва оценката на международните наблюдатели, които присъствуваха при провеждането на изборите. Смятаме, че това е общо постижение на всички политически сили, на цялото ни общество, на българската демокрация.

III. ВЪНШНА ПОЛИТИКА

В сферата на външните отношения работата на правителството през изминалите месеци най-общо казано бе подчинена на целта България широко да се отвори към света, да получи признание и подкрепа, за да се ускорят и улеснят демократичните процеси и преходът към пазарна икономика.

Демократичното обновление на обществото у нас откри пътя за радикално преосмисляне на приоритетите във външната политика, за формирането им на широка, истински демократична основа, за освобождаването им от

отживели идеологически стереотипи и привеждането им в съответствие с новите вътрешни и международни реалности, за всестранно активизиране участието на България в международното общуване по всички географски направления. За илюстрация ще посоча установяването на дипломатически отношения с Република Корея и възстановяване на отношенията с Израел - стъпки със значителен не само политически, но и икономически потенциал.

В практически план основните усилия бяха съсредоточени преди всичко за засилване на контактите с високоразвитите страни, за импулсиране на процесите на интеграция на България в европейските структури и за присъединяването ѝ към основните световни финансови и търговски институции.

Заедно с това бе извършена значителна работа за запазване на традиционните връзки с досегашните важни от гледище на интересите на страната партньори от Източна Европа, преди всичко със СССР, както и от Балканите и Близкия Изток.

Връщайки се към направлението, което сега, а и в перспектива несъмнено ще бъде водещо във външните отношения на страната, бих искал особено да отбележа две много важни решения.

На първо място това е подписването на споразумение за сътрудничество с Европейската общност и въобще рязкото активизиране на нашите отношения с тази мощна интеграционна групировка, както и на контактите с отделните страни-членки. По този начин нашето движение към Европа стана реален процес. На значителна икономическа, финансова и техническа подкрепа за демократичните реформи у нас може да разчитаме и в резултат на включването на България в т.нар. програма ФАР, в която наред с 12-те от Европейската общност участвуват още 12 развити страни, включително САЩ и Япония.

Вече стана дума и за работата ни по присъединяването на България към Международния валутен фонд и Световната банка.

Това са решения с дългосрочни последици. Тяхната реализация е органично свързана и подпомага разгръщането на демократичните политически, стопански и социални реформи у нас.

В момент, когато сме свидетели и участници в процеса на преодоляване на блоковото разделение и на изграждане основите на единна Европа, трайно и перспективно решение за сигурността на България във всички нейни аспекти - от военно-политическите до хуманитарните и екологичните - можем да намерим само в общоевропейски контекст. Именно за това подкрепяме и сме готови да дадем своя принос за създаването на всеобхватна система за

сигурност и сътрудничество в Европа, която все повече ще се основава на разоръжаването, доверието и политическите гаранции, на общите морални, културни и хуманитарни ценности, на взаимната зависимост на икономическите интереси. В този дух активно участвуваме в подготовката на общоевропейската среща на най-високо равнище в Париж, която е насрочена за ноември т.г. Подкрепяме и участвуваме също така в съвместната дейност на съюзните страни по привеждането на функциите и механизмите на сътрудничество на Варшавския договор в съответствие с новите реалности. Заявихме нашата готовност и сме в консултации за установяване на дипломатически отношения с НАТО в отговор на Лондонската декларация на Съвета на тази организация.

България е разположена в район с бурно минало, обременено от наследството на териториални и национални конфликти, на кръстопътя на различни култури, на прага между Европа и Азия. Отчитайки отражението на този факт върху сигурността на страната при новата международна обстановка, бе формирана и активно се отстоява наша специфична национална позиция на преговорите за конвенционално разоръжаване във Виена. Стремим се към такова решение за южния фланг, което да отчита баланса на интересите и на България, и на другите страни от този район.

Няколко думи за нашите взаимоотношения с балканските страни.

Пътят към бъдещето на двустранното и многостранното сътрудничество стях ние виждаме чрез интегриране на всичко положително от всяка балканска страна, чрез използване на регионално значимото, чрез съвместно с нашите съседи включване в по-широкия европейски контекст, в градежа на обединена Европа. Именно на това виждане, в което органично се съчетава отстояването на националните интереси на България с утвърждаването на цивилизовани принципи и норми на международно общуване, бяха подчинени осъществените в последно време доста интензивни двустранни контакти със съседните страни.

По основните въпроси на външната политика се очертава широк консенсус на обществено-политическите сили. Предварителните консултации с техни представители, участието им във формирането и отстояването на позициите по националния въпрос, както и на общеевропейския форум за правата на човека в Копенхаген, са добро начало, което несъмнено ще получи развитие и ще бъде утвърдено при изграждане на механизмите, чрез които Великото Народно събрание ще упражнява своите компетенции в сферата на външните отношения.

IV. Някои заключителни бележки

Уважаеми народни представители,

Това бяха основните моменти в дейността на правителството от 8 февруари насам. Давам си сметка, че нашата дейност не се оценява еднозначно. И в хода на предизборната кампания, и в средствата за масова информация към нас бяха отправени и се отправят немалко критики. Свои претенции към нашата работа имат и основните синдикални организации. Трябва да кажа, че правителството възприема критичните бележки, когато те са добронамерени, като естествено проявление и доказателство на демократизма и политическия плюрализъм в нашето общество. Ние сме готови честно и на обективна основа да обсъждаме всяко критично мнение, стига зад него да не стоят други несвързани със задачите на правителството мотиви.

Надявам се, че в хода на дискусиата много от тези критични бележки ще бъдат предмет на сериозно и професионално обсъждане, което би ни дало възможност да стигнем до общи изводи в интерес на по-нататъшното разгръщане на политическите и стопанските реформи в страната.

Би ми се искало обаче в заключителната част на своя отчет пред вас да споделя някои изводи, за които поемам лична отговорност, без да ангажирам нито паритията си, нито моите колеги от Министерския съвет.

Първият и главният от тези изводи е свързан с необходимостта от ускоряване темпа на стопанската реформа у нас. Нейното отлагане или половинчато провеждане само ще задълбочи сегашните социално-икономически трудности на страната и ще затрудни тяхното преодоляване в бъдеще. За да постигнем това, е необходимо да дадем пълен приоритет на приемането на основните стопански закони и бързо да доведем докрай работата по разграждането на остатъците от командно-административните структури и ликвидирането на бюрократичните рефлексии, които все още играят определена роля в нашия стопански живот. Някой може да попита дали, настоявайки за ускоряване на реформата, не се връщам към т.нар. шокова терапия. Не, убеден съм, че световната практика предлага достатъчно варианти за бързо и радикално реформиране на стопанството на основата на принципите на пазарната икономика при поносима социална цена и адекватно равнище на социална защита.

Второ. Международният фактор придобива за нас решаващо значение. От тази гледна точка ние не можем повече да смятаме, че стопанската реформа е само наша вътрешна работа, че можем да нагодим нейното съдържание, темпове и дълбочина само според своите желания. Интеграцията в световните

стопански структури, без която България не може да се приобщи изцяло към общността на цивилизованите държави, налага определени правила на играта и съответна дисциплина във финансовата, бюджетната, валутната, търговската и други области на нашия стопански живот. Наше право е да приемем или да отхвърлим тази дисциплина, но когато упражняваме това право, трябва да сме наясно, че от избора ни ще зависи и подкрепата на международната общност.

Трето. Колкото и неприятно да звучи това, ние трябва да признаем, че ръстът на личното и общественото потребление в нашата страна през последните години е бил осигуряван на заем, за сметка на увеличаване на външните и вътрешните задължения на държавата. Колкото и да не сме доволни от равнището и качеството на потреблението у нас в сравнение с по-развитите страни, спрямо нашите реални икономически възможности то все пак беше свръхпотребление. Излизането от кризата, в която се намираме сега, ще изисква комплексни действия в много направления, в т.ч. и на първо място в посока на динамизиране на националното производство, разгръщане на предприемчивостта и инициативата на всички сектори на икономиката, включително и частния. Но ние не можем да стабилизираме икономиката и да осигурим предпоставките за реален растеж без временно ограничаване на вътрешното потребление. Разбира се това не може и не трябва да става за сметка на онези слоеве от нашия народ, които и без това живеят на или под равнището на социалния минимум.

Четвърто. Динамизирането на производството и на стопанската инициатива, дълбоките реформи в сферата на собствеността и управлението и ограничаването на вътрешното потребление трябва да ни даде възможност още през тази и следващите една-две години да увеличим значително нашия износ на европейския и световния пазар, да повишим неговата конкурентоспособност и ефективност. Това е въпрос на оцеляване. За неговото решаване трябва да мобилизираме силите на цялата нация.

Пето. Ако действително сме убедени, че за България няма друг изход от икономическата криза освен изграждането на пазарна икономика, трябва да приемем като неизбежност ценовата реформа и нейните последици. Друг е въпросът, че промените в цените, както правилно посочват и синдикатите, и редица икономисти, не бива да се разглеждат откъснато от останалите аспекти на реформата и по-специално от укрепването на лева, нормализирането на валутния курс, демонополизацията и разгръщането на конкуренцията, създаване на нормална пазарна инфраструктура, поощряване на производството, либерализацията на вноса и т.н. Това не значи обаче, че назреелите мерки в областта на либерализацията на цените могат да се отлагат

за неопределено време. Такъв подход води само до ускоряване процеса на разпадане на вътрешния пазар, нарастване на бюджетния дефицит и държавния дълг и в крайна сметка до по-нататъшна дестабилизация на икономиката и натрупване на допълнителен инфлационен натиск. Изходът не е в задържането на ценовата реформа, а в ускоряването на останалите мерки, с които тя е органически свързана.

Шесто. Все по-ясно става, че успехът на реформата зависи не само от действията на политическите сили и държавните институции, но преди всичко от наличието на обществена нагласа, на готовност в обществото да бъде тя приета и подкрепена като се отчитат и перспективите, и предстоящите трудности.

От тази гледна точка особено значение, според мен, имат три фактора:

- ефективността на социална защита, която ще осигурим на най-уязвимите слоеве от нашия народ, на безработните, нископлатените категории трудещи се, възрастните хора, инвалидите, младежите и децата;

- обединяването на основните политически сили около главните насоки на реформата, постигането на парламентарен консенсус и съставянето на правителство на националната отговорност и доверие, което да се ползва с широка обществено-политическа подкрепа;

- нашето умение да обясним на хората ясно и откровено в какво реално положение се намираме днес, пред какви вътрешни и международни проблеми сме изправени и защо преходът към социална пазарна икономика е днес нашата единствено разумна алтернатива.

И накрая трябва да съумеем да се убедим сами и да убедим целия народ, че в условията на прехода към истинска демокрация и пазарна икономика не разединението и противопоставянето, а гражданският и социалният мир, пълната мобилизация на човешките ресурси и интелектуалния потенциал на нацията, дисциплината и високото гражданско съзнание са предпоставките за извеждане на България от сегашната криза. Българинът може да постигне това. Дълг на Великото Народно събрание, на държавните органи, които ще създадем, е да ориентират националните усилия именно в тази посока.

Споделих с пълна откровеност тези мисли не за да натрапвам някакви съвети на бъдещото правителство. Бих се радвал, разбира се, ако то намери в тях нещо полезно за своята работа. Споделих ги, защото съм убеден, че обстановката налага бързи, а в някои случаи и неотложни действия. Споделих ги, защото въпреки безпокойствата и тревогите, които съпътствуват нашето ежедневие, вярвам в способността и волята за действие на българския народ

и на онези, които го представляват тук, в избраното от него по свободен и демократичен начин Велико Народно събрание.

Благодаря за вниманието.

(Ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Изслушахме обстояния доклад, представен от министър-председателя Андрей Луканов.

Постъпило е искане от Иван Костов - председател на Комисията по икономическата политика, да направи предложение по процедурата във връзка с отчета на правителството. Мисля, че е най-правилно да дам най-напред на него думата. Досега са се записали пет души за изказване и трима за питане.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! Съюзът на демократичните сили има искане към председателството, което господин Костов по-подробно ще изрази, да получим в писмен вид отчета и да имаме време да се подготвим за една истинска и полезна дискусия по този отчет.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Мога да съобщя, че утре сутринта отчетът в писмен вид ще бъде на разположение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не знам дали чухте, министър-председателят Андрей Луканов каза, че писменият текст на неговия доклад ще бъде на разположение утре заран.

ИВАН КОСТОВ: Искам да обърна внимание на господа депутатите колко важна е задачата, свързана с анализа на отчета на министър-председателя на страната. Тя е изключително важна, защото, както разбрахте в края на доклада му, практически от нас се иска на базата на този отчет да дадем определени пълномощия на бъдещото правителство, за да може то да се справи със ситуацията. Ето защо аз от най-професионална гледна точка смятам, че е необходимо време да бъде проучен този отчетен доклад, който тук чухме, не по-малко от два-три дена. Може би за петък. Вие ще решите сами.

Много е важно обсъждането, защото никой икономист тук сам няма да се нагърби да обобщава едни окончателни оценки за ситуацията в страната. Ние тук разчитаме на колективния разум на всички. Затова да погледнем най-сериозно на предстоящите дебати и да се подготвим за тях.

Ето защо моля, освен размноженият пълен доклад, който сега чухме, нека да бъде предоставен на всеки един от депутатите, който се интересува от него. Призовавам всички, които слушат в момента радио, икономисти в страната, които са се запознали с доклада, надявам се докладът утре да излезе в пресата, нека да изпратят свои бележки до Икономическата комисия на Народното

събрание, за да ни подпомогнат в изработването на собственото ни становище. Нека да разчитаме на мъдростта на нацията в този толкова сложен момент.

И накрая пак си напомням - има част от документите, които са ни обещани и които още не сме получили, налявам се, балансите. Има и други технически документи, които искат време, така че призовавам ви, моля ви, да отложим тези толкова важни неща за петък.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Постъпили бяха две предложения. Едното получи отговор - докладът ще бъде готов утре заран. Сега е постъпило второ предложение от Иван Костов - да се отложат дебатите. Аз не знам дали не е много късно до петък. Четвъртък може би. *(от залата: "В петък")* Добре.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: На мен ми омръзна да взимам отношение по един и същи въпрос и мисля, че господин Луканов не постъпва много етично. Господин Луканов, убедете Вашите съветници и убедете Вашата цялата делегация - моля Ви се да вземете отношение - искате ли или не искате заедно с Вашата оставка да бъде приета оставката на председателя на Българската национална банка и председателя на Българската външнотърговска банка?

Ние помолихме, Иван Костов също намекна, че искаме отчета на банката. Тези цифри, които са представени в тези книжчици, малките, те не са за професионалисти. Дайте ни един пълен отчет, за да може да се запознаем и да действваме така, че целият български народ да има полза от тази работа.

Вижте, аз не знам разбира ли се от Вашите икономически съветници - в центъра на борбата с инфлацията във всяка една цивилизована страна стои именно националната банка. А именно във Вашия отчет точно по този въпрос - за паричната маса и т.н. нищо не беше казано. *(Ръкопляскания от центъра и десния край на залата).*

Имам и още един въпрос, защото, аз разбира се, поставям въпроса само формално, но този въпрос няма да е формален, защото мисля, че чух, че Вие поемате, правителството поема отговорност за повишаването на цените само на петролните продукти в последно време, а не и за цената на бирата. Моля Ви, е надейте да разказвате приказки за лековерни. Повишаването на цената на бирата, както знаем от Вашия отчет, е напитката, която се консумира най-много в България. Цялото потребление на безалкохолни напитки е по-малко от потреблението на бира. Двойното увеличаване или почти двойното увеличаване на цената на бирата ще донесе в държавния бюджет близо половин милиард лева.

Аз не се съмнявам, че Вие или господин Белчев сте били предварително питани за това как да се увеличава цената на бирата и дали тази жена, която

наскоро взе отношение на страниците на вестник "Дума", за съжаление това е единственият вестник, който дава една подробна информация, че тя самоволно на своя глава е взела решение да увеличава цената на бирата. Между другото, за сведение, от един лев приходи от продажба на бира разходите са само 40 стотинки. Така че колкото и да се увеличават разходите, дори двойно да се увеличават, пак ще остане достатъчно печалба. А сега ще стане така, че на два лева разходите ще са само 40 стотинки, всичко друго ще е печалба, която ще се влее в държавния бюджет.

Моля Ви се, недейте така да постъпвате. Ние искаме да помогнем на този народ и на това правителство, което ще бъде избрано. Искам разбиране от Ваша страна. Ние имаме желание да сме конструктивни, обаче Вие не ни правете на пеленачета, много Ви моля. Благодаря. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата министър-председателят Андрей Луканов.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Явно нашите разбирания за процедурен въпрос не съвпадат. Господин Венцеслав Димитров започна дискусия по същество. Аз не бих искал да нарушавам оформилото се тука мнение, че би трябвало да се отложи дискусията, за да се даде възможност на народните представители да се запознаят с писмения текст. Ще направим всичко възможно той да бъде на разположение още днес вечерта, но най-късно, обещавам твърдо, утре сутрин, както и да представим, ще помоля министър Тенев да провери защо още не са получени материалите, които бяха предварително поискани от председателя на Икономическата комисия. Става дума за някои основни материални баланси.

Искам по въпроса за председателя на банката да кажа, за да няма недоразумения, че вече Народното събрание, Деветото Народно събрание, в съответствие с договореността на "кръглата маса", взе решение: председателят на Българската народна банка да се утвърждава, неговата кандидатура, от Народното събрание, банката да бъде подчинена непосредствено на Народното събрание. Но ние не отидохме до тая стъпка, тъй като преценихме, че това трябва да бъде предоставено на Великото Народно събрание, че ние не трябва да го поставяме пред свършен факт, назначавайки един или два месеца преди свикването му нов председател или стария председател на банката.

Трябва да кажа, че господин Драгневски изявява желание да се оттегли от този пост, мога да ви го съобщя от негово име, но мисля, че не се налага да подава формално оставка, тъй като не е избран от Народното събрание, не е утвърждаван от него, той е назначен по стария ред с указ на председателя на Държавния съвет по предложение на председателя на правителството.

Що се отнася до допълнителни данни по финансовото състояние на страната и състоянието на банковата система, аз ще поговоря с него дали е възможно в този кратък срок да представи някаква разработка. Познавайки колко мобилизиран е винаги господин Венцеслав Димитров, не допускам да е дремал, когато прочетох финансовия раздел на своя доклад, в който все пак се постарах да дам известни данни за състоянието. *(Ръкопляскания)*.

ИВАН ТЕНЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа народни представители! Понеже беше поставен въпросът от г-н Костов, за да сме ясни, ще прочета писмото. "На 3 август бяха изпратени 51 баланса на вниманието на Икономическата комисия. Приложено изпращаме ви основните материални баланси за 1990 г. Моля балансите да се ползват само в работата на комисията, тъй като тяхното разпространение може да доведе до увреждане на търговските интереси на страната".

В почивката ще проверя заедно с г-н Костов дали не се създава нов център на бюрокрация. Балансите трябва да са във Великото Народно събрание.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Основното предложение всъщност е кога да пристъпим към дебатите по отчета на правителството.

ГЛАСОВЕ В ЗАЛАТА: В петък.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Направено е предложение за петък. Има ли друго предложение?

МИХАИЛ САВОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Разбирам и по-точно се отнасям с дълбоко разбиране към необходимостта внимателно и задълбочено да се проанализира отчетът на правителството. Струва ми се, обаче, че за нас ще бъде голям разкош да отлагаме с няколко дни обсъждането на отчета. Отчетът така или иначе е отчет. Дайте да съхраним нашите сили за формирането на новото правителство и обсъждането на неговата програма.

Аз съм за обсъждането на отчета и мисля, че неговото обсъждане би могло да започне задълбочено още от утре след обяд. То ще продължи и в четвъртък, ако е необходимо ще продължи и в петък. Но аз предлагам през тази седмица ние да обсъждаме отчета на правителството и да не отлагаме началото на това обсъждане за петък, което ще ни прехвърли и през следващата седмица. *(Одобрителни ръкопляскания на места)*. Така че, уважаеми господин председател, предлагам още утре след обяд да започне обсъждането на отчета на правителството. Благодаря ви. *(Одобрителни ръкопляскания)*.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Зоя Комитова.

ЗОЯ КОМИТОВА: Уважаеми колеги, аз смятам, че разглеждането и обсъждането на отчета трябва наистина да се отложи. Ето тук нося една много

голяма панка с 10211 подписа, които са събрани от "градчето на истината" във Велико Търново, за спасяване на р. Янтра.

В отчета на министър-председателя липсваше този сериозен проблем (*шум и оживление в залата*) и аз смятам... Аз смятам, ... Вие се отнасяте така чисто и прсто защото не сте там и не знаете какво нещо е. Ето, вижте само с няколко думи хората казват какво е: "С голяма тревога се обръщаме към вас, уважаеми депутати от Великото Народно събрание ...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, моля, ...(*удря по звънеца*) какво е предложението Ви?

ЗОЯ КОМИТОВА: Река Янтра е мъртва.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Какво е предложението Ви, да се отложи или ...

ЗОЯ КОМИТОВА: Да, аз предлагам да се отложи за петък.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Добре. Сега не по същество.

ЗОЯ КОМИТОВА: И ви връчвам 10211 подписа, за да се вземе отношение по въпроса.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Засега има две предложения. Ще ги поставя на гласуване по реда на постъпването им. Първото предложение е за отлагане.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: Има процедурен въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата.

ИВАН ПУШКАРОВ: Уважаеми народни представители! Става дума за нещо много сериозно. На нас ни липсва една значителна част от информацията, за да се подготвим. И моите уважения към проф. Савов, той може би е имал лична възможност да се подготви, за да започне от утре. Но ако ние така караме, на парчета, няма да разберем истината за тази страна. И значи нататък няма да можем да тръгнем както трябва, с програмата на новото правителство. Дайте да не вкарваме отново идеологени и да идеологизираме толкова важни неща.

Ние не искаме да правим от това политически капитал. Трябва да е ясно. Но не можем да се подготвим, без да бъде дадена на разположение на икономистите и на специалистите цялата необходима информация. Иначе ще се превърнем в бившето Народно събрание, което гласуваше като машинка. И този народ нататък вече няма да ни прости, ще дойде и ще ни изгони всичките. Благодаря. (*Одобрителни ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Корнезов, искахте думата? Или Драганов?

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Уважаеми господин председател, уважаемо председателство, уважаеми колеги! Вижте, хайде да не започваме пак да спорим за сряда или петък. Има един много прост вариант - да го започнем в четвъртък (*Смях в залата*), ако искате. А ако искате един още по-сериозен вариант - хайде да направим почивка 10 мин., да видим кога ще бъде най-удобно и тогава да го обсъждаме. Защо отново да започваме с изостряне?

Предлагам 10 мин. почивка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Заповядайте, за процедурен въпрос.

ЛЕА КОЕН: Господин председател! Аз искам да попитам следното. В момента ние спазяваме ли се или се водим от някои принципи? Доколкото ми е известно, в правилника на Шестото Велико Народно събрание за тази цел са били отделени 20 дни. Ние работим в момента без правилник, но смятам, че все пак трябва да се базираме на някакъв прецедент.

Доколкото ми е известно в правилника на Народното събрание въобще при внасяне на един проблем се отделят най-малко 48 часа. Много ви моля да въведете ред по този въпрос, да не стигаме до срамни пазарлъци. (*Одобрителни ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Все пак, за да се доизчисти проблемът, да не се получават гласувания и прегласувания, предлагам 15 мин. почивка, след което да гласуваме. (*Удря звънеца*).

(*След почивката*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Първото предложение, което ще гласуваме се отнася до...

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: От името на парламентарната група на Българската социалистическа партия предлагаме действително да имаме време да се запознаем с доклада и в петък да продължим разискванията (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Иван Костов.

ИВАН КОСТОВ: Предлагам на народните представители следната процедура. Всички, които имат желание да зададат въпроси към отчета на г-н министър-председателя, на отделните министри, да попитат нещо, за което смятат, че се нуждае от допълнително изяснение, това да стане още сега. (*Силно оживление в залата*) Ако искате точка от дневния ред предлагам да бъде това.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не е ли по-добре въпросите да се зададат писмено?

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Изказването има своето значение, когато се подготви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Правилно. Между другото искам да ви съобщя, че са постъпили доста писмени запитвания. Моля, отправяйте ги до съответните министри и Министерския съвет и да се предават своевременно.

Не се уточни само часът, но аз предлагам петък сутринта. Сутринта в петък от 10 ч. Моля, които са съгласни, да гласуват. Времето, което ни остава ще използваме за ориентиране на работата ни днес след обяд, утре и в четвъртък. Ударението ще поставим на работата на комисиите, като утре ще ви моля за едно пленарно заседание, за да можем да приемем закона за военнослужещите. *(Частични ръкопляскания)*

ГИНЬО ГАНЕВ: Съобщение. Първо, Законодателната комисия ще заседава утре в зала "Изток" от 9 часа. Молбата ни е към министъра на народната отбрана ген. Джурев да осигури представители на министерството, защото ще се обсъжда законопроекът за изменение на Закона за всеобщата военна служба.

Второ, комисията по подготовката на проектоправилника за работата на Народното събрание ще заседава утре в 9.30 ч. в зала "Запад".

Трето, Бюрото на Великото Народното събрание се обръща с молба към контактната група с представители на различните парламентарни групи да останат сега и по възможност да подготвят персонални предложения за комисии, за които сме гласували по вид и характер, но още не сме гласували техния персонален състав. Това да може да се предложи на утрешното следобедно пленарно заседание.

Четвърто, в 18 ч. при председателя на Великото Народно събрание Николай Тодоров да се съберат представители на отделните групи във връзка с процедурата по изслушването на Тодор Живков.

Пето, ръководството на Мандатната комисия, веднага след закриване на заседанието, да остане за няколко минути тук.

Шесто, поканени са лекарите депутати също да останат в залата след закриването на заседанието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ако няма други въпроси...

Има думата Красен Станчев.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Господин председателю! Позволете ми да ви напомня, че днес преди да започне нашето пленарно заседание г-н Ескенази

внесе едно предложение. Подкрепям предложението му и предлагам да бъде включено в дневния ред на следващото пленарно заседание, заедно с точката за изменение на Закона за всеобщата военна служба.

Благодаря ви. Тогава вие не го подложихте на гласуване, при все че имаше такъв удобен момент, може би сега трябва да се подложи на гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Драгомир Драганов.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Господин председателю, уважаемо председателство, уважаеми колеги народни представители! Аз съм един от тези, които на 14 декември седяха пред Народното събрание, предполагам с много колеги, предимно отядно, и виках на тогавашните народни представители: "От кого се пазите?" .

Искам да ви попитам вас и себе си: "Ние от кого да се пазим?" Докога ще работим в условията на военен лагер? Защо не махнем тези въжета. Страх ли ни е от нашите избиратели? (*Ръкопляскания*)

Предлагам председателството на Народното събрание, може би и уважаемият господин президент (председател), ако могат да вземат мерки да предложат нещо, с което ние най-сетне да станем един нормален парламент.

Благодаря ви. (*Ръкопляскания*)

ГИНЬО ГАНЕВ: Поставяме много въпроси с добро чувство, но аз искам да кажа на г-н Драганов, че обозначената зона, в която не се позволява да има събрания, манифестации и т.н. е предвидена в самия закон. Затова, ако има воля на Народното събрание този въпрос да се разглежда отново, в съответната комисия трябва да се постави въпросът за изменение на закона. Ако това се схваща така, нека Бюрото на Великото Народно събрание направи съответни консултации и да ви предложи това по съответния ред. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петър Слабаков.

ПЕТЪР СЛАБАКОВ: Господин председател, господа народни представители! Нещо не е в реда на нещата искам да ви кажа. След няколко дни язовир Тополница, който е пълен с арсен, ще прелее. Васил Михайлов, депутат, има такова изложение, че питейните им води ще бъдат замърсени и никой не знае какви ще бъдат последствията. Знаете, че преди 2 години през м. декември имаше експертиза за забрана. На 5 септември м.г. беше забранено пиенето, поливането, къпането, ловенето на риба, а сега ще прелее.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Васил Коларов.

ВАСИЛ КОЛАРОВ: Господин председателю, уважаеми народни представители! По повод на проекта на декларация на парламентарния Съюз на демократичните сили, прочетен от г-н Илко Ескенази, свързана с имуществото на политическите партии и коалиции, парламентарната група на

Българската социалистическа партия вече изрази становище в следния смисъл. Трябва колкото е възможно по-скоро, за това настоява нашата парламентарна група, да създадем предвидения в Закона за политическите партии постоянно действащ парламентарно-обществен орган за контрол върху източниците на приходи и разходи, както и върху имуществото на политическите партии.

Вие сигурно си спомняте, че тогава председателят постанови да се размножи проектът на декларация на Съюза на демократичните сили и този проект да се изпрати в съответната комисия за обсъждане. Затова ние не разбираме кои нови обстоятелства налагат Великото Народно събрание да обсъжда проекта, преди да е обсъден от съответната комисия.

Споменах, че парламентарната група на Българската социалистическа партия не вижда никакви основания да се безпокои от декларирането на имуществото на Българската социалистическа партия, така както се предвижда в законите, и в голяма степен - в проекта на декларация на Съюза на демократичните сили.

Това, че днес отново се поставя този въпрос вече ме кара да кажа, че по текста на проекта на СДС, т.е. по самата декларация, парламентарната група на Българската социалистическа партия има редица бележки, които ще изрази в комисията. Ние държим на бележките си.

Използвам случая да прочета пред Великото Народно събрание подготовения от парламентарната група на Българската социалистическа партия друг проект на декларация на Великото Народно събрание, който ще създаде предпоставки за съществено разширяване на обхвата на контрола, в сравнение с предлагания от Съюза на демократичните сили:

ДЕКЛАРАЦИЯ

На Великото Народно събрание

Великото Народно събрание

- загрижено за ликвидиране на условията за манипулиране от чужбина на развитието на вътрешния политически живот у нас;

- водейки се от волята на народа да се даде пълна гласност за финансирането на дейността на политическите партии в чуждестранна валута или в левове от чужбина;

- проявявайки тревога за съхраняването на националния суверенитет и независимост;

- преценявайки, че първата и неотложна стъпка трябва да бъде наличието на пълна и доброволно представена информация за чуждестранната валута, използвана за финансиране на политическата дейност у нас, както и на левовите от чужбина за същата цел

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ДЕКЛАРАЦИЯ:

1. Предлага на политическите партии и коалиции, представени във Великото Народно събрание, да обявят до един месец от приемането на тази декларация сумата на получената чуждестранна валута, както и сумата на получените левове от чуждестранни лица, през първите седем месеца на тази година, и по-специално:

а) получените дарения в чуждестранна валута от местни и от чуждестранни физически и юридически лица;

б) получените от чужбина дарения във вид на технически средства и други материално-веществени форми, включително и печатната продукция;

в) всички налични активи в чужбина;

г) помощите от чужбина, оформяни чрез ползуване на дипломатически привилегии;

д) получената чуждестранна валута, както и сумата на получените левове от чуждестранни лица, за синдикална дейност, които са били пренасочени за дейност на политически партии и коалиции;

е) другите получени помощи от чуждестранни и местни лица, в това число и услуги, които са оформяни като безвъзмездни;

ж) продадените в чужбина картини и други произведения на националното ни изкуство с означение на тяхната местна и продажна (тръжна) цена; и т.н.

Валутните дарения и активи да бъдат посочени освен в оригиналната чуждестранна валута, още и в левове, по установения у нас ред, т.е. по действащия пазарен курс на съответната валута към лева.

2. Призовава ръководствата на политическите партии и коалиции да не приемат по какъвто и да е начин чуждестранна валута и да не я използват за финансиране на дейността си, както и суми в левове от чуждестранни лица, до установяване от нарочната парламентарната комисия на произхода и начина на придобиване на въпросните средства.

Българският народ има право да бъде информиран за чуждестранните източници за финансиране на всички партии и коалиции, и да получи от

Великото Народно събрание гаранции, че занаяпред няма повече да има манипулиране от чужбина на вътрешния политически живот у нас.

(Възгласи БКП, БКП от дясната и централната част на залата)

ВАСИЛ КОЛАРОВ: Напълно разбирам чувствата на част от народните представители по повод на този проект на декларация. Подобни чувства изпитваше останалата част от народните представители, когато преди няколко дни г-н Илко Ескенази четеше проекта на Съюза на демократичните сили.

При внимателно съпоставяне на всяка дума, на всяко изречение от двата проекта за декларации, вие ще установите, че те са абсолютно еднакво валидни, за да бъдат обсъждани в това Велико Народно събрание. Моля и проектът на парламентарната група на Българската социалистическа партия да се обсъди в съответната комисия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ето защо и тази декларация трябва да отиде в комисията, която трябва да се създаде час по-скоро. Всички тези декларации трябва да отиват в комисииите.

(Оживление в залата в знак на неодобрение от страна на депутатите на СДС)

Моля да се създаде комисия за държавното и общественото имущество. Там е мястото на такъв род декларации, а не в пленарно заседание. Иначе ще започнем непрекъснато да иземаме функции на комисииите.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Уважаеми г-н председател, уважаеми народни представители! Току-що прочетената декларация напълно покрива това, което се иска в декларацията, която беше предложена от Съюза на демократичните сили с една-единствена разлика, че се искат данни само за последните седем месеца, а не както се иска в проектодекларацията на парламентарната група на Съюза на демократичните сили - 45 години назад.

(Възгласи на одобрение от страна на депутатите на СДС)

Ако спазваме установилата се традиция, то и тази декларация би следвало да престои две седмици, както се случи с предложената декларация от парламентарния съюз на Съюза на демократичните сили.

Не виждам никакви законни основания декларация, която е предложена от една парламентарна група, да бъде обсъждана в някаква комисия на Народното събрание. Още повече в комисии, които не са създадени.

РЕПЛИКА ОТ ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Не някаква комисия, а комисия, законно избрана.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Коя комисия? Коя комисия?

ГИНЬО ГАНЕВ: Г-н Ескенази, моля да ме извините. Искате ли едно обяснение по процедурата? Не ангажирам никого от Комисията по

проектоправилника, защото той още не е подготвен. Но се предвижда даже законопроекти, които ще се внесат, за тях ще бъде уведомено Великото Народно събрание, веднага се изпращат от Бюрото в съответната комисия.

Предвижда се да се създаде специална комисия (за която утре ще се докладват и персоналните състави вероятно) за имуществото на държавните органи, на партиите и на обществените организации.

Естественото място и на тази декларация, и на другата е там. Те няма да предрешат въпроса, те ще изложат едно становище, което ще се дискутира и ще се решава тук.

Нека да почакаме до утре.

Предлагам ви това. Да се създаде тази комисия и тогава естествено ще дойде редът и на точката в дневния ред със съдържанието на тези две декларации.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Позволявам си да не се съглася с това становище, тъй като това се предвижда и във всеки правилник за дейността на Народното събрание, че законопроект трябва да мине през съответната комисия. Тук става дума за една декларация...

ГИНЬО ГАНЕВ: Която трябва да стане проект за решение...

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Когато се внесе една декларация тя се обсъжда направо от Народното събрание, когато тя произхожда от самото Народно събрание.

Това е един очевиден въпрос. Защото, какво може да направи една комисия. Тя трябва да прередактира тази декларация или какво да направи друго с нея? Струва ми се, че ние спорим за неща, които са съвсем очевидни. Още повече, че тази декларация, както вече подчертах в първото си изказване, цели именно в този месец, в който започне да работи комисията по имуществата, да получи необходимата информация, т.е. това е едно предложение за по-конструктивна работа.

Аз не виждам пречка тази декларация да бъде обсъдена. Тя беше подкрепена от всички парламентарни групи и съответно да може на базата на нея да тече едномесечният срок за деклариране.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Искам само да ви кажа, няма да цитирам точния брой, обаче при нас бяха постъпили документи, декларации, обръщения от най-различно естество. Поставихме пред вас на пленарно заседание само тези, които имаха в известен смисъл ултимативен характер или пък бяха свързани с... *(Възгласи на неодобрение)* Другите декларации сме ги предали в съответните комисии.

Ако нямаме право да разглеждаме, питам ви, ако нямаме право и да разглеждаме, и да променяме в случая една декларация, която се представя, защо внасяме закон? Има ли право комисията да променя закона. Министерският съвет може да го внесе направо тук. Комисията дава мнения и по закона, а вие обикновените неща почват да ги объркват. Всяка декларация и всеки закон минава през комисията, независимо от това, че там се обработва, за да се изработи отношение. Иначе ще заседаваме с дни. *(Възгласи на неодобрение към казаното от председателя от дясната страна на залата)* Аз ще мога сега да ви изкарам 10 декларации. *(Възгласи, смях и ръкопляскания отдясно)* Моля ви, тези декларации трябва да се внесат всички в комисията. Това е по този въпрос.

Ако искате, ще ги поставя на гласуване? Предложението... *(Възгласи "Не")*

Имате думата по процедурен въпрос.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: Господа народни представители! Искам да направя едно допълнение, което може да бъде направено както към едната, така и към другата декларация. Мисля, че нашето Народно събрание работи отдавна. Дълг пред обществото и пред нас самите е, на всички, които седят в тази зала, трябва да бъде една декларация за своето лично имущество и да даде обяснение, как то е придобито. *(Продължителни ръкопляскания в цялата зала)*

Особено важно е за някои хора (някои от тях присъствуват, а някои не присъствуват) да кажат колко валута са придобили както се казва по втория начин, и са я използвали за не знам какви цели. *(Възгласи за неодобрение в ляво)*

Господа социалисти, бивши комунисти! Вижте, аз не искам да обиждам никой, но в края на краищата коя е нашата цел? Коя е тоталитарната структура в тази държава? СДС или...? *(Възгласи "СДС" отляво)* Така ли? Благодаря ви! *(Бурни възгласи и ръкопляскания)* Коя е тоталитарната машина, която трябва да разбиваме? Помогнете на нас, за да си помогнете и на вас, за да помогнете на целия български народ да излезе от този батак. *(Оживление, викове и възгласи, ръкопляскания)* До два месеца, ако нищо не бъде направено и продължавате с това ваше деструктивно държане... *(Бурни възгласи, свиркания и викове, ръкопляскания)* Тези хора, които обикалят с празни чанти навънка... *(свиркания и викове)* ще пометат и нас, и вас. Така че имайте го предвид. Мисля, че г-н Луканов най-добре го разбира. *(Възгласи в залата)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Както разбирам, и това предложение се отнася евентуално към комисията, за да се подготвят въпросите за имущественото положение.

Има думата г-жа Коен.

ЛЕА КОЕН: Господин председател! Имам процедурен въпрос.

Господин председател, доколкото разбрах, Вие категорично заявихте, че всички декларации трябва да минат най-напред през съответната комисия. Във връзка с това искам да Ви задам следния въпрос: какво търси на нашите банки тази декларация? (*Държи в ръката си декларацията*) Много моля да я изтеглите от дневния ред и въобще от разглеждане. Такива декларации да минават действително, както категорично заявихте, най-напред през комисиите.

ЕЛКА КОНСТАНТИНОВА: Уважаеми народни представители! Напълно справедливо е да се иска от всяка една политическа сила да декларира имуществото си и ние приемаме, че това, разбира се, се отнася и за нашата партия, но трябва на всяка цена да се добави в декларацията и как трябва да се постъпи с незаконно заграбеното имущество на партиите.

През 1947 г., когато опозиционните партии бяха разтурени в България, тяхното имущество е заграбено напълно незаконно. Например сградата на издателство "Народна младеж" е изплатена изцяло с парите на Радикалдемократическата партия.

Имаме ли ние някакъв шанс да получим поне една стая в тази сграда? - Нямаме. Защото всички политически решения, които взехме на "кръглата маса", уважаеми народни представители, бяха нарушени или изцяло, или в някакъв процент. Едно от решенията, които взехме на "кръглата маса", беше да разделим справедливо партийното имущество между партиите, тъй като вече в България има плурализъм. До този момент абсолютно нищо не сме получили. Абсолютно нищо! Нито една стая, нито едно помещение.

Нашият вестник "Век 21" е без стая, а нашата партия е без помещение, след като е имала много солидни сгради в цяла България. Как ще разрешим този въпрос?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Затова трябва да има комисия. (*Смях в залата отъясно*) Има думата г-н Каракачанов.

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Уважаеми народни представители! Моето изказване... (*Възгласи на неодобрение, защото думата му е дадена за реплика, а не за изказване*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Вижте, ако е по процедурен въпрос, имате думата, защото трябва...

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Добре, приемерте го като процедурен, защото ние така обсъдахме процедурните с другите въпроси, че няма значение. А въпросът ми между другото е изключително важен и не е от процедурен характер, защото, ако говорим за процедура, тя отдавна беше нарушена от самите председателстващи. Даже по начина, по който се гласува дневният

ред. Казва се дневният ред, дайте да го гласуваме! Няма въпроси, има ли предложения, има ли нещо друго! - Дайте да гласуваме! Така вече беше нарушена процедурата.

Това е една бележка към председателстващия във връзка с това.

Що се отнася до тази декларация, въпросът е изключително съществен и засяга най-вече интереса на господата от Българската социалистическа партия. И ще кажа защо. Аз бях в провинцията няколко дни и там е изключително силно напрежението. (*Възгласи и смях отляво*) Добре, можете да го приемете на смях. Много неща се приемаха за 40 години на смях, а вече е време и да плачем. Нали?

Все пак ще уточня за какво става дума. Много частни производители в момента са в изключително неблагоприятно положение. Те не искат да бъде продавано на търг държавното имущество, защото се купува именно от хора, които имат отнякъде пари. Откъде са тези пари? Точно това в момента някой не иска да го каже, а ние много добре знаем откъде идват тези средства. Кой има най-много средства в тази държава? (*Възгласи отляво*) Ако става дума за имущество, идващо от чужбина, мога още веднъж да ви уверя, който не знае, че има приет закон по този въпрос и ако сме получили никакви средства от чужбина, те могат да се видят и да бъдем съдени по този закон. Но закон за това, което в момента става в нашата държава - основават се фирми по най-спекулативен начин и се основават с партийно имущество, известно е на кой е това партийно имущество. Аз не обвинявам никой в тази зала, но вие много добре знаете, че вашите подразделения са неконтролируеми в момента и нещо повече - те не искат да бъдат контролируеми. След време ще се окаже нещо, което между другото нашироко се приказва от народа, че тези, които досега ни управляваха... (*Възгласи отляво*) Тези, които ни управляваха досега, ще бъдат тези бъдещи капиталисти, които ще продължат да ни управляват. И това е въпрос на морал! (*Бурни продължителни ръкопляскания отдясно*)

РОСЕН КАРАДИМОВ: Уважаеми господин председател, колеги народни представители! Неудобно ми е, че взимам думата в такъв момент, но ми се струва, че се прави отново една сериозна процедурна грешка.

Според действащата в страната Конституция Народното събрание приема закони, решения, декларации и обръщения. Декларациите нямат нормативен характер и затова пленарният състав на Народното събрание разглежда декларация, които не са минавали през специални комисии или през нарочна комисия, но те бяха свързани с обръщения и мнения на Великото Народно събрание по определени въпроси.

Питам Ви - каква сила ще има гласуваната сега декларация на Народното събрание? Ще бъде ли тя задължителна за всички политически партии? Това, което беше предложено от колегата Ескенази, както и следващата декларация, е по същество проект за задължителна декларация, която трябва да направят политическите партии, а това не е декларация на самото Народно събрание. За да бъдат задължени политическите партии да направят декларация, то това може да стане единствено с нормативен акт на Народното събрание.

Що се отнася до незаконното имущество, не мога да се съглася с г-жа Елка Константинова, че то може да бъде отнето с една декларация, че трябва да бъде отнето. Да, но това трябва да стане със закон и ако това не се разбере във Великото Народно събрание, аз просто не виждам как то може да продължи своята работа.

Между другото в сградата на "Народна младеж" един етаж е на Радикалдемократическата партия, а не цялата сграда.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата народният представител Кирил Николов.

КИРИЛ НИКОЛОВ: Преди няколко дни мисля, че от името на народните представители на Пиринския край се отправиха обвинения към парламентарната група на Българската социалистическа партия, при това без всякаква аргументация, че тя забавяла умишлено работата на Народното събрание.

Имам въпрос към изказалите се няколко души досега и към председателството: кой въпрос от дневния ред разглеждаме в момента? Дневният ред, който вече гласувахме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата за обяснения Гиньо Ганев.

ГИНЬО ГАНЕВ: Аз мисля, че въпросът, който се зададе преди малко, си задаваме всички ние. Ние практически приключихме дневния ред за днес. Той се продължи с една свободна дискусия, която се разви по повод на един отново т.нар. процедурен въпрос.

Ще ми позволите и аз от името на Бюрото да изразя едно кратко становище, което може би ще ни обедини. Един от народните представители преди малко чете какви актове приема Великото Народно събрание. Това е така. И ако става дума за една обикновена политическа декларация, която няма диспозитивен, разпоредителен характер, това е един въпрос. Такива декларации могат да не минават през комисии, макар че задължително или поне препоръчително е и те да бъдат подложени на предварително обсъждане

в съответната комисия. Но декларациите, за които сега става дума - едната, за която говори г-н Ескенази, и другата, която току-що беше огласена от представител на парламентарната група на Българската социалистическа партия, всъщност съдържат проекти за решения. Както се приемат законопроекти, така се приемат и решения. Затова много целесъобразно е, казвам ви това с цялата си убеденост, тези декларации бързо да бъдат разгледани в съответната комисия.

Още веднъж молбата на Бюрото към Контактната група е утре на това пленарно заседание след обед в 15 ч. да създадем Комисията по държавното имущество, имуществото на държавните органи и на обществените организации. Тези декларации веднага ще бъдат предоставени там, те ще изразят мнения, ще предложат вероятно проект за решение и това, което се съдържа в т.нар. декларации, защото това не са декларации, а са искания за решения, или пък със свое мнение ще дойдат тук. Тогава ще дискутираме и Народното събрание ще гласува.

Моля да се обединим около това. Предлагам да гласуваме.

Първо, процедурното предложение на народния представител Илко Ескенази, формулирано дословно така "да се гласува за включването в дневния ред на Великото Народно събрание на декларацията, предложена от парламентарния съюз на Съюза на демократичните сили, така както тя съществуваше".

Второ, да не се включва сега веднага в дневния ред, а да се съобщи, както трябва (това беше направено, защото тя е разпаднала) и да се предаде на комисията заедно с другите декларации.

Който е съгласен с предложението, направено от народния представител г-н Илко Ескенази, декларацията на Съюза на демократичните сили да се въведе в дневен ред на Великото Народно събрание, без да се разглежда предварително от комисия, моля да гласува. Гласовете са 175.

Който е против това предложение, моля да гласува. Против това предложение, т.е. за предварителното обсъждане на декларациите в комисии, гласуват 187 депутата.

Има ли "въздържали се"? - Един.

Приема се второто предложение.

Вървим нататък. Народният представител Венцеслав Димитров поставя въпрос за деклариране на личното имущество на народните представители.

Който е съгласен по принцип с това предложение, моля да гласува.

Против има ли? - Двама.

Въздържали се? - Един.

Приема се по принцип предложението за деклариране на личното имущество на народните представители. Бюрото ще предостави това решение на съответната комисия, за да подготви декларация.

Продължаваме.

Предлага се от Контактната група една персонална замяна в състава на Мандатната комисия - на мястото на народния представител г-н Соломон Паси от Съюза на демократичните сили да бъде избран г-н Павел Мазълов, също от Съюза на демократичните сили. Предлагам да гласуваме.

Който е съгласен с тази персонална замяна, моля да гласува.

Против? - 12.

Въздържали се? - 16.

Мнозинство, замяната се приема.

Бюрото ви предлага още едно съобщение: Ръководството на Постоянната комисия по човешките права и националния въпрос утре, на 8 август, в 9 ч. да се събере в кабинет N 22 на Народното събрание.

Още едно съобщение - в 13 ч. в зала "Запад" ще заседава Комисията по икономическата политика.

От 10 ч. в една от залите (ще бъде уточнена допълнително) заседание на Постоянната комисия по жалбите и предложенията на гражданите.

Бюрото смята, че с това дневният ред е изчерпан. Заседанието продължава утре в 15 ч.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има още двама души по дневния ред - Елена Кирчева и Клара Маринова.

Давам думата на Елена Кирчева.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Аз моля да ме извините, че ще ви задържа още няколко минути. Но мисля, че като чуете това, което искам да направя като предложение на парламентарната група на БЗНС, вие ще ми простите. Отнася се за гласувания от нас общ дневен ред за първите дни, спомнете си в 13 точки за цялата първа сесия на ВНС.

Има един съществен пропуск и ми позволете да прочета предложението на нашата парламентарна група на БЗНС относно т.13.

Точка 13 от приетия от нас дневен ред на първата сесия на Седмото Велико Народно събрание е формулирана: "Разглеждане на въпроса за персонални промени в състава на Върховния съд на Народна република България".

Върховният съд разглежда наказателни дела като първа инстанция в състав от трима съдии и четирима съдебни заседатели, съгласно текстове от Наказателно-процесуалния кодекс, които сега спестявам.

Съгласно Закона за устройство на съдилищата съдебните заседатели във Върховния съд се избират от Народното събрание за срок от 5 години. На това основание Деветото Народно събрание на второто заседание на 18 юни 1986 г. на своята Първа сесия избра 57 заседатели от Върховния съд. Техният списък е поименен и е публикуван и обнародван в "Държавен вестник" бр. 50/27 юни 1986 г.

Нашата парламентарна група смята, че политическата характеристика, партийното и служебното положение на някои от заседателите ги прави неподходящи за отговорната длъжност съдебни заседатели във Върховния съд на републиката.

Това налага в състава на съдебните заседатели на Върховния съд също да бъдат направени значителни персонални промени, като бъдат избрани нови лица из средата на политическите партии и движения, неопетнени в миналото, несвързани с досегашния режим и номенклатурата, честни и с чувство за отговорност за дейността им като членове от съдебните състави на Върховния съд. Това налага този въпрос да бъде специално обсъден от нашето Седмо Велико Народно събрание.

Затова парламентарната група на Българския земеделски народен съюз предлага т.13, която гласувахме с вас, да добие следната редакция: "Разглеждане на въпроса за персонални промени в състава на Върховния съд на НРБ и в състава на съдебните заседатели от Върховния съд на републиката."

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Господин председател, уважаеми колеги! Току-що направеното предложение от народния представител Кирчева е незаконосъобразно. Съгласно чл.16 от Закона за политическите партии, парламентарните групи и политическите партии не могат да внасят предложения по отношение персоналния състав на съдилищата.

Следователно аз предлагам да не се приема предложението на народния представител Кирчева като недопустимо. Същевременно предлагам да се прецени и законосъобразността на вече приетата 13 точка от дневния ред на Великото Народно събрание *(оживление)* и същата като недопустима да бъде снета от дневния ред.

Предложение за персонални промени за съдилищата, за съдебната система може да прави Президентът на Републиката.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Корнажев има думата по този въпрос.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председателю, госпожи и господа народни представители! Ние имаме приет дневен ред. Когато стигнем до тази точка, ще обсъждаме тази точка.

Колегата Грозданов има едно разбиране, но има и други текстове в Закона за устройството на съдилищата, по които ще говорим, когато стигнем до тази точка, която вече сме приели.

И веднага трябва да кажа, че - това е известно на всички - главният прокурор си е дал оставката, но ръководството на Върховния съд не е дало оставка. И нека не почваме днес да обсъждаме точка, която е в дневния ред и която е много сериозна.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Клара Маринова.

КЛАРА МАРИНОВА: Уважаемо ръководство, уважаеми народни представители! Надявам се, че ще ми простите, ще задържа още няколко минути вашето внимание, защото въпреки периодично възникващите спорове по различни въпроси, които понякога доста се изострят особено в края на работното ни време, мисля, че всички ние 400 депутати във Великото Народно събрание сме обединени от едно много важно качество - нашия хуманизъм.

Вероятно повечето от вас вече знаят, всички средства за масова информация обявиха банкова сметка, в която се внасят средства, които са необходими за операцията на Таня Господинова - едно малко момиченце от Стара Загора.

След разговор с проф. Орбецова и проф. Чирков решихме да предложим всички ние, 400 народни представители, да внесем своя дял в купуването на средствата, които са необходими за операцията на това дете. *(Ръкопляскания)*

Надявам се, че нашето предложение ще бъде прието и затова моля Бюрото на Народното събрание да определи мястото, където тук можем да внасяме споменатите средства.

Благодаря ви за подкрепата. *(Ръкопляскания)*

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Уважаеми дами и господа народни представители! Убедих се вече, че за да се дойде до трибуната, трябва да кажеш, че имаш процедурен въпрос, и можеш да приказваш каквото си щеш. *(Смях, единични ръкопляскания)*

Аз обаче няма да постъпя така, както много други колеги. Това не се отнася за всички, които злоупотребяват с това право.

Предложението на народната представителка Кирчева е абсолютно правилно и законосъобразно. Не трябва нещата да се смесват. Имаме точка,

приета от Великото Народно събрание. Искам да подкрепя нейното предложение, моля за внимание.

Точка 13 не е процедурен въпрос, понеже се сложи на дневен ред - персонални промени в състава на Върховния съд и в Главната прокуратура на Народна република България. Аз казвам република България.

Следователно какво пречи на Великото Народно събрание в този смисъл, в който беше направено предложението, да се включи и в състава на института на съдебните заседатели? Кой ще загуби? Още повече, че там има имена, които изобщо не трябва да бъдат в този състав на съдебните заседатели. Те са срам за България, че продължават да бъдат още в този списък. (*Ръкопляскания отъдно и от центъра*) Лица, които трябва да си посипят главата с пепел и да не се явяват никъде като съдебни заседатели.

От друга страна обаче въпросът, който повдига народният представител г-н Грозданов, няма нищо общо с предложението на Кирчева. Този въпрос се смесва. Кой има право да прави предложения за персонални промени в състава на Върховния съд - казва го Конституцията и сега няма защо да обсъждаме вашето предложение дали е законосъобразно или не. Вашето мнение законосъобразно или незаконосъобразно е предложението на г-жа Кирчева. Този въпрос изобщо не може да бъде обсъждан. Конституцията си е казала думата кой прави предложение.

И аз смятам, че трябва да се обединим от това предложение, което прави г-жа Кирчева, за да дадем възможност да извадим от състава на съдебните заседатели лицата, които не трябва да бъдат там. Какво лошо има в това? (*Оживление*)

Моля ви да приемем това предложение и да влезе в т.13, заедно с другите.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петър Слабаков.

ПЕТЪР СЛАБАКОВ: Не е процедурен въпрос. Аз поставих въпроса, а имам чувството, че говоря на празно пространство. Това са хора на целия Пазарджишки окръг. Хората чакат да кажете своята дума, а вие мълчите. Вие говорите за други неща. Другите неща са важни. В момента това е важно. И ние трябва да отговорим. Те са ви избрали и едната, и другата страна. Искате да говоря възпитано. Не мога да говоря възпитано. Хората вас чакат. Вземайте мерки! (*Единични ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Една секунда, Васил Михайлов, да приключим с предишния въпрос.

Аз не смятам, че се отклонява това, което каза Елена Кирчева, а се постави въпросът да се разисква след 1-2 дена и точката да се разисква тогава спокойно,

когато постъпи в дневния ред. Така че да не откриваме процедура сега по разискване на въпрос, който не сме в състояние да направим. Ние не възразяваме, но нека се разгледа в онази точка.

Но искам да кажа на г-н Слабаков, че в същия момент и Васил Михайлов поставя още едно трагично положение и иска сега да се занимаваме, да видим какво да правим. А тук не зная дали сме в състояние само с обща декларация да подпомогнем нещо.

Кажете как стои въпросът, за да видим какво става.

ВАСИЛ МИХАЙЛОВ: Уважаеми народни представители! Аз искам да доуточня въпроса, който постави два пъти Слабаков. Няма да чета цялото обръщение, което е при г-н председателя. То е вече второ обръщение. Става въпрос дали ще отровим или ще напоим по-голямата част от Тракийската низина.

Въпросът е обсъждан, спрян е язовир "Тополница". Господин министърът на земеделието казва, че не може да поеме отговорност тази вода да бъде пусната за напояване. Имало комисия към Министерския съвет от специалисти, които забраняват ползването на водата.

Във второто обръщение се пише, че язовирът прелива и ще отрови водоизточниците за питейна вода.

Аз предлагам Народното събрание да излъчи една комисия от специалисти, които да поемат някаква отговорност, или поне на време сега в момента да дадат мнение по въпроса.

Никак не е маловажен въпросът. Моля ви за вашето внимание.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Нашата идея беше да го поставим веднага в 18 ч., за да вземем спрочни мерки и да се обърнем към съответните фактори за решение, за да не се занимаваме сега само с дискусия, която не можем да придвижим доникъде. Това беше нашето предложение.

Има думата Нора Ананиева като заместник-председател на Министерския съвет. Предаваме направо изложението и моля ви се поемайте го и действайте от името на Народното събрание.

НОРА АНАНИЕВА: Искан да поема и да подготвим за петък, а може би още утре отговор - да отговори министърът на околната среда и да вземем мерки, да се каже какви мерки реално се предприемат.

На второ място, искам изцяло да подкрепя предложението на г-жа Кирчева. Вярно е, че вече гласувахме дневния ред и тази точка е последна, но мисля, че специално този въпрос не е редно да го обсъждаме импровизирано, когато стигнем до него.

Бих предложила на ръководството на Народното събрание, може би с консултация на различните парламентарни групи наистина да направи преглед на състава на съдебните заседатели, за да има готовност, когато започнем обсъждането на т.13, да вземем конкретно отношение. Не бих желала тогава или сега още да чуя някои от имената, които са в този списък. (*Единични ръкопляскания*)

ПИРИН ВОДЕНИЧАРОВ: Уважаеми г-н председателю, уважаеми колеги, дами и господа! По въпроса за замърсяването на язовир "Тополница" с арсен, становището на Екогласност е изразено отдавна. Това беше един невралгичен пункт, който ние още миналата година посочихме, що се отнася до въздействието му върху обширните и плодородни Пазарджишко и Пловдивско поле.

В момента е явно, че ситуацията е много тежка и усложнена. Затова ние имаме компетентни правителствени органи. Това е Министерството на околната среда, което предлагам чрез председателството на Народното събрание и чрез уважавания от всички нас все още министър-председател на България, утре да ни даде точна информация и мерките, които трябва да се вземат. Явно е, че процесът е неотложен. (*Единични ръкопляскания*) Това е едно разумно предложение, след като знаем точната информация и мнението на специалистите, можем веднага да реагираме. Да взимаме сега решение без да имаме данните колко пъти над пределно допустимата концентрация има там... аз например имам данни, че 64 пъти е превишена пределно допустимата концентрация, което е много. Забележете, че пределно допустимата концентрация е 0,05 милиграма на литър. Става дума за една огромна маса вода - за 170 милиона кубически метра. Ако пуснем тази "живителна влага", а всъщност смъртоносна влага, това значи да отровим отново Пазарджишкото и Пловдивското поле. Ние нямаме право на това.

Затова моля за вашето съгласие утре да получим точна информация от Министерството на околната среда, което все пак трябва да върши нещо.

Благодаря. (*Единични ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля да гласуваме тази точка още сега за включване в дневния ред утре: да поканим министъра на околната среда да докладва, да даде информация и да вземе отношение по този въпрос.

Който са съгласни, моля да гласуват. Приема се.

Тази точка ще бъде включена в дневния ред за утре.

АЛЕКСАНДЪР ЯНЧУЛЕВ: Уважаеми г-н председателю, уважаеми дами и господа народни представители! Аз съм народен представител от Пазарджишки окръг. Освен това имам и щастието да съм специалист по този

проблем - по специалност съм хидроинженер. Работил съм и във "Водно стопанство" към Пазарджик. Познавам много добре случая с язовир "Тополница".

Това, което се постави като въпрос от г-н Слабаков, това, което каза и г-н Воденичаров току-що, е напълно вярно и аз го подкрепям напълно. Но призовавам да се извика тук на отчет и министърът на земеделието, към което министерство е и ведомството "Водно стопанство и напоителни системи", което фактически експлоатира това съоръжение.

Ние трябва да имаме напълно ясната представа за много сериозния проблем, защото язовирът е пълен и при един добър дъжд водата така или иначе заедно с арсена ще прелее. Следователно не е много прост въпросът за това как ще се спре и как ще се акумулира тази вода в язовир "Тополница".

Затова предлагам да бъде извикан тук също и министърът на земеделието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тоест двамата министри? Ето, той е тук. Може да даде отговор веднага.

ТОДОР ПАНДОВ: Уважаеми другарю председател, уважаеми господа народни представители! Предлагам да приемем предложението утре компетентно, а не инцидентно и импровизирано да обсъждаме този въпрос. Имаше много комисии, много експертизи. Искрахме специална експертиза и становище от ФАО. Истината беше вече казана: допустимата норма за поливане на ориз е 0,05 милиграма на литър. В язовира е превишено десетократно съдържанието на арсен.

Този въпрос беше обсъждан и в Колегиума на Министерството на народното здраве и на околната среда. Аз не мога да разреша да се полива с вода, от която утре могат да умират хора. Може да умира ориз, може да умират животни, но за хора не мога да разреша.

Нека компетентно комисията и Народното събрание си кажат думата утре. Действително, ако ние поемем тази отговорност, изцяло да я поемем.

БОГДАН АТАНАСОВ: А къде бяхте досега?

ТОДОР ПАНДОВ: Многократно е обсъждан този въпрос. Има различни становища и мнения. Това е засега официалното становище.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Точката е включена за разглеждане утре.

ТОДОР ПАНДОВ: Предлагам утре след обяд да се извика тук и министърът на околната среда, и министърът на народното здраве съответно да дадем окончателния отговор. *(Оживление в залата)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Добре. Вдигам заседанието.

(Закрито в 18.35 часа)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Н. Тодоров